

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ТУТУМУНА СЕРЕП

Долбоор Европа Биримдиги
тарабынан каржыланат

Бишкек 2024

УДК
ББК

Кыргыз Республикасынын билим берүү тутумуна сереп. – Бишкек 2024, 85б.

ISBN:

- Авторлор: 1. Абазбек уулу Расул
Кыргыз Республикасынын билим жана илим министрдин орун басары, Саясий илимдердин кандидаты
2. Исаева Гульнара Рыскуловна,
Кыргыз Республикасындагы Эразмус+ программасынын улуттук координатору, PhD.
3. Жумадилов Амангельди Жумадилович,
Салымбеков университетинин президенти, PhD.
4. Исмаилова Рита Асанкуловна,
Кыргыз Түрк Манас университетинин компьютер инженерлиги бөлүмүнүн башчысы, PhD.
5. Калыгулова Сабыркуль Шамсудиновна,
Ош Мамлекеттик университетинин доценти, филология илимдеринин кандидаты
6. Марченко Лариса Юрьевна,
Б. Ельцин атындагы Кыргыз-Орус Славян университетин ага окутуучусу
7. Омуров Нурлан Кубатович,
Ош Мамлекеттик университетинин окуу иштери боюнча проректору
8. Орунбаев Сагынбек Жолчуевич,
Борбордук Азиядагы Америка университетинин доценти, физика-математика илимдеринин кандидаты.
9. Сирмбард Светлана Рустамовна,
АДАМ университетинин ректору
10. Чыныбаев Мирлан Койчубекович,
И. Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университетинин ректору, Кыргыз Республикасындагы жогорку билим берүүнү реформалоо боюнча улуттук эксперттер тобунун жетекчиси, физика-математика илимдеринин кандидаты

Бул документ авторлордун гана көз карашын чагылдырат жана Европа Биримдигинин же Европанын Билим берүү жана Маданият Аткаруучу Агенттигинин (ЕАСЕА) көз карашын чагылдырбайт. Европа Комиссиясы бул материалды кыянаттык менен пайдалануу үчүн жооптуу эмес.

ISBN:

Толук маалымат алуу үчүн төмөнкү дарекке кайрылсаңыз болот:

Дарек: Бишкек, 720040, Кыргыз Республикасы,

Токтогул 125/1 көч., «Авангард» Бизнес борбору, 5-кабат, № 507 кеңсеси

Электрондук дарек: neo@erasmusplus.kg

Вебсайт: www.erasmusplus.kg

МАЗМУНУ

Киришүү	1
1. Улуттук жогорку билим берүү саясаты	3
1.1 Билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясаттын принциптери	3
1.2 Кыргыз Республикасынын 2021-2040-ж.ж. билим берүүнүн Өнүктүрүү Программасы жана аны ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планы	5
1.3 Улуттук квалификация системасы	7
1.4 Улуттук квалификация алкагы (рамкасы)	9
1.5 Тармактык квалификациялар рамкасы	13
1.6 Кесиптик стандарттар	14
1.7 Квалификацияны баалоо системалары	16
2. Жогорку билим берүү системасы	19
2.1 Билим берүү стандарттары жана аларды ишке ашыруунун багыттары	19
2.2 Билим берүү программаларынын түрлөрү, окутуунун формалары жана технологиялары	20
2.3 Жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдары	21
2.4 Жаңы типтеги Жогорку окуу жайларды түзүү	25
2.5 Жалпы республикалык тестирилөө (ОРТ)	28
2.6 Квалификациялуу кадрларга болгон муктаждыкты аныктоо үчүн эмгек рыногун талдоо	30
2.7 Студенттер	33
2.8 Билим алуучуларды/студенттерди социалдык жактан коргоо	34
2.9 “Бакалавр” жана “Магистр” квалификация деңгээли	36
2.10 “Адис” квалификация деңгээли	38
2.11 “Философия доктору (PhD)/профиль адистиги боюнча доктор” квалификациялык деңгээли	40
2.12 Билим берүү программасы	42
2.13 Окуучуну/билим алуучуну баалоо	44
3. Профессордук-окутуучулук (педагогикалык) курамы	45
3.1 Педагогикалык иш менен алектенүү укугу	46
3.2 Педагогдордун/мугалимдердин укуктары жана милдеттери	48
3.3 Билим берүү системасынын кызматкерлерин социалдык жактан коргоо	49
3.4 Педагогикалык кадрлардын квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо	51
4. Жогорку окуу жайын башкаруу	53
5. Материалдык-техникалык база	56

6.	Жогорку билим берүүнү каржылоо.....	58
6.1	ЖОЖды каржылоонун тартиби.....	58
6.2	Жогорку окуу жайлардын штаттары	61
6.3	Эмгек акы.....	61
6.4	Окуу акысы.....	63
6.5	Студенттер үчүн каржылык колдоо	63
7.	Билим берүүнүн сапатын камсыз кылуу	66
7.1	Лицензиялоо	66
7.2	Аккредитация	68
8.	Жогорку окуу жайларын интернационалдаштыруу	71
9.	Кыргыз Республикасынын ЖОЖдорунун ЕБ Эразмус+ программасына катышуусунун статистикасы	75
	Эразмус+ эл аралык академиялык мобилдүүлүк.....	75
	Эразмус+ Жогорку билим берүү жатындагы потенциалды жогорулатуу компоненти.....	77
	Эразмус+ биргелешкен магистр даражалары	81
	Жан Моне.....	83
10.	Мыйзамдар	84

Киришүү

Акыркы жылдардагы Кыргыз Республикасынын Жогорку кесиптик билим берүү тутумундагы жетишкендиктер заманбап талаптарга болгон олуттуу прогрессти жана адаптацияны көрсөтүүдө.

2023-жылдын ноябрь айына карата Кыргыз Республикасында 78 жогорку окуу жайы бар, алардын 28и мамлекеттик жана 50сү жеке менчик болуп саналат. 2022-2023-окуу жылында студенттердин жалпы саны 221 604, анын ичинен гранттык негизде 26 286 (11,8%) жана контракттык негизде 195 318 (88,2%) студент билим алууда.

Жогорку окуу жайлардын профессордук-окутуучулар курамында 15,000ден ашык окутуучулар бар, алардын 1,100дөн ашык илим докторлору жана 12,000ден ашык илим кандидаттары бар. Чет элдик студенттер 68,700, бул жалпы сандын 31%ын түзөт, анын ичинде 28,098 студент чет өлкөдөн (негизинен Индия менен Пакистандан) жана 4,062 жакынкы чет өлкөлөрдөн (негизинен Өзбекстан, Казакстан жана Россиядан).

2023-2024-окуу жылына 6,000 мамлекеттик билим берүү гранттары бөлүнгөн. Анын ичинен 4,686 грант КРнын Билим берүү жана илим Министрлигинин карамагындагы ЖОЖдорго берилип, калганы башка министрликтер арасында бөлүштүрүлгөн.

Студенттерди кабыл алуу расмий сайтта “Абитуриент онлайн” автоматташтырылган маалымат системасы аркылуу жүргүзүлөт. 2023-2024 ж.ж. кабыл алуу кампаниясы негизги тесттин босого баллынан ашкан абитуриенттерге сынакка катышууга мүмкүнчүлүк берет. Медициналык адистиктер үчүн химия жана биология боюнча босого баллынан жогору негизги жана предметтик тесттерди өтүү талап кылынат.

Гранттык жана контракттык окутууга сынак социалдык категорияларды эске алуу менен өз өзүнчө өткөрүлөт. Айрым ЖОЖдор өз алдынча кирүү экзамендерин өткөрүшөт, ошондуктан кошумча тестирилөөдөн өткөн абитуриенттер дагы сынакка катыша алышат.

Кыргызстанда 2011-жылдан бери жогорку билим берүүнүн эки деңгээлдүү системасы иштейт, ал бакалавр жана магистр даражасы, ошондой эле PhD докторлук квалификациясын камтыйт. Медицина, чыгармачыл багыттар, техникалык илимдер жана дисциплиналар аралык тармактар сыяктуу адистиктер адистик деңгээлинде сунушталат, студенттердин 74% бакалавриат, 5,2% магистратура жана 21% адистик деңгээлинде окуй алат.

2020-жылы Улуттук квалификация системасы түзүлдү, ал квалификациялардын так структурасын жана деңгээлдерин караган 9 деңгээлди камтыган. 2022-жылы жаңы билим берүү стандарттары кабыл алынуусу менен окуу жайлардын академиялык эркиндиги 90%га чейин кеңейип, милдеттүү мамлекеттик компоненти 10%га чейин кыскарган. Педагогикалык багыттар үчүн дүйнөнүн мыкты тажрыйбаларын камтыган жана бир нече квалификацияларды камсыз кылган эксперименталдык окуу пландары иштелип чыкты.

Республиканын 5 ЖОЖы кеңири автономиялык укуктары бар инновациялык илимий борборлор статусун алышты. Көз карандысыз аккредитациялоо системасы киргизилип, аккредитация жана рейтинг боюнча көз карандысыз агенттик (IAAR) жыл сайын университеттердин рейтингин жарыялап турат. Жалпы республикалык тестирлөө жана ЖОЖдорго кабыл алуу азыр жылына эки жолу өткөрүлүүдө, пандемиядан кийин кабыл алуу толугу менен онлайн форматка өткөрүлдү.

Чет өлкөлүк студенттерди кабыл алуунун автоматташтырылган системасы, ошондой эле Кыргыз Республикасынын жарандарын чет өлкөдө окууга кабыл алуунун онлайн системасы иштелип чыкты. Университеттерде упайларды автоматтык түрдө бөгөттөө мүмкүнчүлүгү бар окуудагы жетишкендиктерди жана электрондук баа китептерин жазуу үчүн программалык камсыздоо түзүлдү. Кыргыз Республикасынын Президентинин “Эл үмүтү” эл аралык стипендиясы түзүлүп, мамлекеттик ЖОЖында стартап борборлору жана бизнес-инкубаторлор ачылды.

ММУ борборунун жана башка чет элдик ЖОЖдордун өкүлчүлүктөрүн ачылуусу аркылуу эл аралык кызматташтык чыңдалып бекемделди. Алдыга коюлган максаттардын катарында - билим берүү чөйрөсүндөгү мыйзамдарды жаңылоо, өзгөчө макамдагы ЖОЖдорду колдоо, технопарктерди түзүү, мугалимдерди даярдоонун сапатын жогорулатуу жана эл аралык долбоорлорду ишке ашыруу бар.

Бул чаралар жогорку билим берүүнүн сапатын жакшыртып жогорулатууга, билим берүүнүн эл аралык стандарттар жана эмгек рыногунун талаптары менен байланышын чыңдоого, ошондой эле экономиканын түрдүү тармактарында инновацияларга жана лидерликке жөндөмдүү жогорку квалификациялуу адистерди даярдоону камсыз кылууга багытталган.

1. Улуттук жогорку билим берүү саясаты

Кыргыз Республикасы – Борбордук Азиядагы тоолуу өлкө. Ал Кытай жана Жер Ортолук деңиздин ортосунда байыркы соода жолу болгон Улуу Жибек Жолунда жайгашып, жалпы аянты 198,500 чарчы километрди (76,641 чарчы миль) түзөт.

01.01.2023 карата (2022-ж. калкты каттоо маалыматтарына таянуу менен) калктын саны 7,0 млн. адамды түзөт.

Калктын жаш курактык түзүмүндө жалпы калктын санынын үчтөн көп бөлүгүн (35%) балдар жана өспүрүмдөр түзөт, 57% - эмгекке жарамдуу курактагы адамдар жана 8% - эмгекке жарамдуу курактан улуу адамдар (Улуттук статистикалык комитеттин маалыматтары).

Ички дүң продукт (ИДП) Кыргызстанда 2021-жылы 723 122,2 млн. сомду түзөт. (2019-ж. 590 042, 4 млн. сом)

Кыргыз Республикасындагы билим берүү Кыргыз Республикасынын укуктук системасынын бөлүгү болгон Адам укуктарынын жалпы декларациясында, эл аралык келишимдерде жана пактыларда жарыяланган принциптерге негизделет.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 46-беренесине ылайык ар бир адам билим алууга укуктуу. “Билим берүү жөнүндө” мыйзамында билим алуу үчүн нормалар жана талаптар так көрсөтүлгөн. Ошентип, жогорку билим алууга жалпы мектеп программаларынын, башталгыч жана орто кесиптик билим берүү программаларынын, ошондой эле жогорку кесиптик билим берүү (экинчи жана андан кийинки жогорку кесиптик билимди алганда) бүтүрүүчүлөрү мүмкүндүк ала алат.

Билим берүү, илим жана илимий-техникалык ишмердүүлүк тармагында бирдиктүү мамлекеттик саясатты иштеп чыккан жана билим берүүнүн сапатына жана жеткиликтүүлүгүнө мамлекеттик көзөмөл жүргүзгөн, Кыргыз Республикасынын жарандарынын билим берүүгө конституциялык укугун камсыз кылган аткаруу бийлигинин борбордук органы Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана Илим Министрлиги болуп саналат.

1.1 Билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясаттын принциптери

Билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясат жана жалпы мамлекеттик маанидеги маселелерди чечүү жана толук аныкталган

стратегиялык максаттарга жетүү үчүн билим берүүнүн мүмкүнчүлүктөрүн натыйжалуу пайдаланууга багытталган.

Кыргыз Республикасынын “Билим берүү жөнүндө” мыйзамында билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясаттын төмөнкү принциптери аныкталган:

- Кыргыз Республикасынын бардык жарандарынын сапаттуу билим алууга укуктарынын теңдиги;
- мамлекеттик жана муниципалдык окуу жайларында ар бир жарандын башталгыч, негизги орто жана орто жалпы билим алууга милдеттүүлүгү жана акысыздыгы;
- мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарынын чегинде болгон мамлекеттик окуу жайларында акысыз башталгыч, орто жана жогорку кесиптик билим алууга мүмкүндүк;
- билимди акы төлөө негизинде алуу мүмкүнчүлүгү, анын ичинде мамлекеттик билим берүү уюмдарында;
- билим берүүнүн гуманисттик мүнөзү, жалпы адамдык баалуулуктардын улуттук маданий байлык менен айкалышкан артыкчылыгы, жарандуулукту, эмгекчилдикти, үй-бүлөгө, Ата Мекенге жана айлана-чөйрөгө сүйүүнү, патриотизмди, адамдын укуктарын жана эркиндигин сыйлоону тарбиялоо;
- Ата Мекендик, дүйнөлүк илимге жетишүүгө багыттоо жана эл аралык тажрыйба;
- билим берүү процессинин ырааттуулугу жана үзгүлтүксүздүгү;
- билим берүүнүн саясий жана диний институттардан көз карандысыздыгы;
- окутуунун түрлөрү жана формалары, тарбиялоо, ишмердүүлүк багыттары, менчик формалары боюнча билим берүү уюмдарынын көп түрдүүлүгү;
- мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарында окутууга диндин аралашпагандыгы;
- орто жалпы билим берүүнүн жеткиликтүүлүгү, студент/окуучулардын өнүгүү жана даярдоо өзгөчөлүктөрүнө жана деңгээлдерине билим берүү системасынын шайкештиги;
- өзгөчө жөндөмдүү окуучулардын үзгүлтүксүз чыгармачыл өсүүсүнө шарттарды түзүү;
 - мамлекеттик эмес билим берүү түзүмдөрүнүн иштөө мүмкүнчүлүгү;
 - билим берүү уюмдарынын академиялык эркиндиги, академиялык ак ниеттүүлүгү.

Билим берүү тармагындагы мамлекеттик саясат так аныкталган стратегиялык максаттарга жетүү жана мамлекеттик маанидеги маселелерди чечүү үчүн билим берүү мүмкүнчүлүктөрүн натыйжалуу пайдаланууга багытталган.

1.2 Кыргыз Республикасынын 2021-2040-ж.ж. билим берүүнүн Өнүктүрүү Программасы жана аны ишке ашыруу боюнча иш- чаралар планы

Жогорку билим берүү системасынын туруктуу иштешин жана өнүгүшүн камсыз кылуу максатында КР Өкмөтүнүн 2021-ж. 4-майындагы №200 "Кыргыз Республикасында 2021-2040-ж. карата билим берүүнү Өнүктүрүү программасын бекитүү жөнүндө" токтому менен бекитилген:

- 2040-жылга чейин КРда билим берүүнү Өнүктүрүү программасы;
- 2021-2040-жж. КРда билим берүүнү Өнүктүрүү программасын ишке ашыруу боюнча 2021-2023-жж. иш-чаралар планы.

Программаны жана иш-чаралар планын иштеп чыгуу үчүн 2012-2020-жж. билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясын ишке ашыруунун жүрүшүнө талдоо жүргүзүлдү жана аны иш жүзүнө ашыруу боюнча үч иш-чаралар планы аткарылды.

Билим берүү Министрлигинин, билим берүүнү башкаруу органдарынын жана билим берүү уюмдарынын ишмердүүлүгүнүн натыйжасында белгилүү аспектилерде жогорку кесиптик билим берүүнү реформалоого мүмкүндүк берген бир нече чаралар ишке ашырылды:

- мамлекеттик билим берүү стандарттарынын жаңы макеттери, багыттардын, адистиктердин жана окутуунун нормативдик ченемдик мөөнөттөрүнүн тизмеси, андан соң жаңы муундагы мамлекеттик билим берүү стандарттары иштелип чыкты;
- ЖОЖдорго гранттык орундарды иш берүүчүлөрдөн өтүнмөлөр болгондо гана аныктап бөлүп берүү боюнча механизм киргизилген;
- жогорку кесиптик билим берүүнүн эки деңгээлдик түзүмү – бакалавриат жана магистратура, ошондой эле PhD квалификациясы киргизилди;
- квалификациялардын улуттук тутуму иштелип чыкты;
- ЖОЖдордун алдында 7 илимий-изилдөө институту түзүлдү, интеграциялоо жөнүндө меморандумдарга 6 ЖОЖ жана 17 илимий-изилдөө институту кол койду;
- лицензиялоо жана аккредитациялоо процедуралары бөлүштүрүлдү, аутсорсинг принциптеринде көз карандысыз программдык жана

институционалдык аккредитациялоо ишке киргизилди.

Ошол эле учурда, жогорку билим берүүдө бир катар чечилбеген маселелер бар экендиги белгиленди, анын ичинде:

- ресурстарды ашыкча чыгым кылып "өтүп жаткан" экономика үчүн эскирген адистиктер боюнча кадрларды даярдоо;
- эскилиги жеткен окутуу ыкмалары, окутуучу курамдын инновацияларды кабыл алуунун төмөн болушу да билим берүүнүн сапатына терс таасирин тийгизет, анткени ал эмгек рыногунун талаптарына жана коомдун суроо-талаптарына ылайык келбейт;
- жогорку билим берүүдөгү паракорчулук билим берүүнүн баалуулугун жогорку билими жөнүндө дипломдун баалуулугуна алмаштырды;
- ЖОЖдордун ишмердүүлүгүндөгү илимдин үлүшүнүн аздыгы жана илимий изилдөөлөрдүн эффективдүүлүгүнүн төмөндүгү. Илимге карата бөлүнүүчү каражаттардын көлөмү ИДПнын 0,08% түзөт;
- ЖОЖдордун эскилиги жеткен материалдык-техникалык базасы заманбап технологиялардын өсүү темпине ылайык келбейт;
- ЖОЖдордун өздөрүндө, анын ичинде билим берүүнүн мазмуну жана башкаруу маселелериндеги жетиштүү болбогон автономия ЖОЖдорго өзгөрүүчү шарттарга ыкчам таасирденүүгө мүмкүндүк бербейт.

Белгиленген көйгөйлөрдүн негизинде 2021-2023-жж. билим берүүнү Өнүктүрүү программасынын жана аны ишке ашыруу иш-чаралар планынын жогорку кесиптик билим берүүсүнө арналган бөлүмдөрү иштелип чыкты.

Жогорку билим берүү үчүн маанилүү чаралары болуп төмөнкүлөр аныкталды:

- жаштарга кесиптик багыт берүү системасын жакшыртуу;
- билим берүүнүн сапатын жогорулатуу жана анын мазмунун эл аралык тенденцияларга жана бүтүрүүчүлөрдүн көндүмдөрүнө карата дайыма өзгөрүп туруучу талаптарга ылайык модернизациялоо, бул процеске иш берүүчүлөрдү кеңири тартуу каралат;
- мамлекеттик билим берүү стандартынын мазмунун негизги аныктоочу жана жөнгө салуучу ролун лицензиялык жана аккредитациялык талаптарды милдеттүү сактоо шарты менен ЖОЖдорго берүү;
- КРнын квалификацияларынын улуттук тутуму менен адистиктердин тизмесин жөнгө салууга акырындык менен өтүү;
- ЖОЖдорду эл аралык рейтингдерге катышууга даярдоо үчүн

баштапкы аянтча катары ЖОЖдордун рейтингинин улуттук моделин түзүү;

- агенттиктердин ишмердүүлүгүнө мониторинг жүргүзүүнүн натыйжалары боюнча көз карандысыз аккредитациялоо системасын өркүндөтүп жакшыртуу;
- ЖОЖдордогу илимий курамды жогорулатуу, илимди колдонмо изилдөөлөргө кайра багыттоо, изилдөөчүлүк ишмердүүлүктүн сапатын жана илимий иштердин натыйжаларынын экономикалык эффективдүүлүгүн жакшыртуу, ЖОЖдор тарабынан креативдүү лабораторияларды, стартаптарды, илимий жана инновациялык борборлорду түзүү.

Демек, 2021-2023-жылдарга карата иш-чаралар планы 4 багытка бириктирилген милдеттерди түзүү менен, бул чараларды белгилейт:

- 6.1-багыты: Республиканын алдыңкы ЖОЖдорун дүйнөлүк университеттердин рейтингине катышуу үчүн өнүктүрүү.
- 6.2-багыты: Жогорку кесиптик билим берүү программаларынын түзүмү жана мазмуну
- 6.3-багыты: Кадрлардын квалификациясын жогорулатуу
- 6.4-багыты: Жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатын камсыздоо системасы.

Ар бир багыт жогорку билим берүүнүн алдына коюлган милдеттерди чечүүгө мүмкүндүк берген чараларды камтыйт.

1.3 Улуттук квалификация системасы

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши 2019-ж. 14-июнунда №71 "КРнын "Билим берүү жөнүндө" Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу" мыйзамын кабыл алды. Мыйзамга "Улуттук квалификациялардын системасы", "Квалификациялардын улуттук алкагы", "Квалификациялардын тармактык алкагы" түшүнүктөрү киргизилди. Бул квалификациялардын улуттук системасын киргизүү боюнча иш-чараларды иштеп чыгууга жана жүзөгө ашырууга түрткү болду. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши 2019-жылдын 14-июнунда № 71 "Билим берүү жөнүндө" мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу" Кыргыз Республикасынын мыйзамын кабыл алды. "Улуттук квалификация системасы", "Улуттук квалификация алкагы", "Тармактык квалификациялык негиздер" мыйзамга киргизилди. Бул Улуттук квалификация системасын ишке ашыруу боюнча чараларды иштеп чыгууга

жана ишке ашырууга түрткү болду. Алар ошондой эле Кыргыз Республикасынын 2023-жылдын 11-августунда №179 "Билим берүү жөнүндө" жаңы Мыйзамында чагылдырылган.

Улуттук квалификация системасы (УКС) – бул билим берүү менен эмгек рынок чөйрөлөрүнүн өз ара аракеттенүүсүн камсыз кылуучу механизмдердин жыйындысы, ал улуттук квалификациялык алкагын (рамкасын), тармактык/сектордук квалификация алкактарын, кесиптик жана мамлекеттик билим берүү стандарттарын жана аларды таануунун жол-жоболорун, квалификацияларын, билим берүү уюмдарын жана программаларын баалоону камтыйт.

УКСТИ иштеп чыгуу КРнын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан, жана Европа Биримдигинин TEMPUS "QUADRIGA: Борбордук Азиядагы квалификациялык алкак: Болон принциптери жана регионалдык координация" жана Азия Өнүктүрүү Банкынын "Секторду өнүктүрүү программасы: инклюзивдүү өсүш үчүн көндүмдөр" долбоорлорунун жана ошондой эле КРнын Эмгек, социалдык коргоо жана миграция Министрлигинин колдоосу менен ишке ашырылган.

КРнын Президентинин 2018-жылдын 31-октябрында №221 Жарлыгы менен бекитилген 2018-2040-жылдарга КРсын өнүктүрүүнүн Улуттук стратегиясын ишке ашыруунун алкагында КРнын улуттук квалификациялар системасынын Концепциясы КРнын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 30-сентябрындагы №505 токтому менен бекитилди.

Концепциянын максаттары:

- кызматкерлердин квалификациясына карата эмгек рыногу тарабынан суроо-талапты, жана билим берүү системасы тарабынан квалификацияларды сунуштоону жогорулатуу;
- билим берүү менен окутууну, эмгек рыногу жана жарандык коом менен байланыштыруучу квалификацияга, институционадык механизмдерге, процесстерге, сапатты камсыздоого, баалоо жана кесиптик көндүмдөрдү ыйгарууга/таанууга жана башка механизмдерге карата мамлекеттик саясатты иштеп чыгуу жана операциялаштырууну камтуучу окутууну таанып кабыл алууну камсыздаган улуттук системаны иштеп чыгууга жана ишке киргизүүгө карата мамилелерди түзүү.

Улуттук квалификация системасынын өз ара байланышкан негизги элементтери болуп төмөнкүлөр саналат:

- улуттук квалификациялык алкак (рамкасы);
- профессионалдык стандарттар жана аларды таануунун жол-жоболору;
- тармактык/сектордук квалификациялар алкактары (рамкалары);
- квалификацияларды баалоо системалары.

1.4 Улуттук квалификация алкагы (рамкасы)

Улуттук квалификациялык системанын борбордук элементи болуп улуттук квалификациялык алкак (рамка) саналат, ал улуттук квалификациялык подсистемаларды интеграциялоого/координациялоого багытталган, квалификациялардын салыштырмалуулугун камсыз кылган жана шайкештикти тастыктоо жана квалификацияны ыйгаруу системасы үчүн негиз болуп саналган, критерийлердин топтомуна ылайык квалификация деңгээлдеринин структураланган сүрөттөмөсү.

2018-2040-жж. КРдын өнүктүрүүнүн Улуттук стратегиясын ишке ашыруу максатында КРнын Өкмөтүнүн 2020-ж. 18-сентябрындагы №491 "Улуттук квалификациялык рамкаларды бекитүү жөнүндө" токтому менен улуттук квалификациялык рамкасы бекитилген.

Улуттук квалификациялык рамкасы, тармактык / сектордук квалификациялык рамкаларды, кесиптик стандарттарды иштеп чыгуу үчүн квалификациялык деңгээлдеринин бирдиктүү масштабын аныктайт, ал квалификациялардын секторлор аралык салыштырылышын камсыз кылат жана адистерге шайкештикти тастыктоо жана квалификацияларды берүү системасынын негизи болуп саналат.

Улуттук квалификациялык рамканын негизги элементтери болуп төмөнкүлөр саналат: квалификациялык деңгээлдер, квалификациялык деңгээлдин дескрипторлору жана формалдуу окутууда квалификациялык деңгээлге жетүү үчүн зарыл болгон күч-аракет.

Квалификациянын деңгээли төмөнкүлөрдү эске алуу менен аныкталат:

УКР улуттук жана региондук/эл аралык эмгек рынокторундагы жана улуттук билим берүү системасындагы өзгөрүүлөргө жараша 9 (тогуз) көндүм деңгээлин аныктайт, алар субдеңгээлдерди камтышы мүмкүн.

Квалификациялык деңгээлдер дескрипторлор аркылуу белгиленет жана сүрөттөлөт. Квалификациялык деңгээлдеги дескрипторлордун функциясы белгилүү бир квалификациянын позициясын көрсөтүү болуп саналат. Дескрипторлор студенттерге, билим берүү уюмдарына жана жумуш берүүчүлөргө билимине карабастан, башкаларга карата конкреттүү квалификацияларды позициялоого жана баалоого жардам берет.

УКР дескрипторлору төмөнкү принциптерди эске алуу менен жүзөгө ашырылат:

- 1) комплекстүүлүк/татаалдык;
- 2) айкындуулук жана салыштыруу;
- 3) жөнөкөйдөн татаалга;
- 4) ийкемдүүлүк.

Деңгээл ¹	Билим	Көндүмдөр	Жеке компетенциялар (1- көз карандысыздык, 2- жопкерчилик, 3- байланыш)
6	Иш жана окутуу чөйрөсүндө теорияларды, принциптерди сынчыл түшүнүүнү камтыган жана интеграцияланган жалпы жана кесиптик билимдин кеңири чөйрөсүнө ээ	Методдордун кеңири спектрине ээ, анын ичинде инновациялык ыкмалар, аларды тандоодогу көндүмдөр жана жумушта жана окууда татаал маселелерди чечүү үчүн тиркемелер, ошондой эле критикалык көндүмдөр ойлонуу	1-татаал аракеттерди жана процесстерди башкарат. 2-чөйрөсүндө күтүүсүз шарттарда чечимдерди кабыл алуу, о.э. адамдардын же топтордун кесиптик өнүгүүсүн башкаруу үчүн жоопкерчилик тартат. Эксперттик топтордун ишине жана стратегиялык өнүгүү пландарын иштеп чыгууга катышат. 3 - ишкердик байланышты ишке ашырат жана өнөктөштүк мамилелерди жүргүзөт.

¹ Квалификациянын деңгээли: 6 – бакалавриат, 7 – магистратура, 8 – аспирантура (илимдердин кандидатынын, философиянын докторунун (PhD/докторунун) квалификациясын алууга алып баруучу программалар), 9 – аспирантура (алардын квалификациясы) илимдин доктору).

7	<p>Жогорку адистик боюнча тажрыйбалуу иш же окуу жагында негизделген билимдерге жана илимий изилдөө методдоруна, ошондой эле жалпы жана кесиптик тиешелүү тармактарда билим</p>	<p>жана/же инновациялык профессионалдык иш-аракеттерди жүргүзүү, жаңы билимдерди өндүрүү, оригиналдуу идеялар жана/же илимий изилдөөлөр үчүн стратегиялык маселелерди жана көйгөйлөрдү чечүү боюнча атайын көндүмдөрдү ээлейт.</p>	<p>1 - Инновациялык ыкмаларды колдонуу менен татаал, күтүүсүз жумуш же окуу чөйрөлөрүн башкарат жана өзгөртөт. 2 – күтүүсүз шарттарда чечимдерди кабыл алуу үчүн жоопкерчилик тартат. Стратегиялык топтун ишине баа берет 3 – эксперттин ишин уюштурат/ профессионалдык топтор/уюмдар, алардын ишинин натыйжалары менен тааныштырат . Адистештирилген жана чектеш тармактардын деңгээлинде профессионалдык талкууларды жүргүзөт. Иштин бардык чөйрөлөрүндө байланыш маселелерин чечет</p>
8	<p>Тиешелүү тармактарда иш же окуу жаатында эң алдыңкы билимге ээ</p>	<p>Эң көп ээлик кылат изилдөө жана/же инновациядагы орчундуу көйгөйлөрдү чечүү үчүн зарыл болгон прогрессивдүү жана адистештирилген көндүмдөр жана ыкмалар, анын ичинде синтез жана баалоо, ошондой эле болгон билимди же</p>	<p>1 – Профессионалдык практиканын же изилдөөнүн алдыңкы чөйрөлөрүндө, анын ичинде изилдөөдө жаңы идеяларды же процесстерди өнүктүрүүгө өз алдынчалыкты, инновацияны, илимий жана профессионалдык бүтүндүктү жана туруктуу берилгендигин көрсөтөт . 2 - өзүнүн изилдөөлөрүнүн натыйжаларын институттук деңгээлде жана/же</p>

		кесиптик практиканы кеңейтүү жана кайра интерпретациялоо	тармактык масштабда ишке ашыруу үчүн жоопкерчилик тартат. 3 - илимий же кесиптик жетекчилик кылат топторду чечүү татаал же дисциплиналар аралык проблемалар.
9	Акыркы комплекстүү өнөр жайга ээлик кылат жана профессионалдык чөйрөдө изилдөө жана инновациялар тармагындагы секторлор аралык билим	Өндүрүштүк жана илимий-изилдөө процесстеринин эффективдүүлүгүн жогорулатууга байланышкан методологиялык, программалык жана илимий мүнөздөгү маселелерди чечүү көндүмдөрүн ээлейт.	1 - илимий ишмердүүлүктө өз алдынчалыктын жогорку деңгээлин көрсөтөт. 2 - өзүнүн илимий иштеринин жана илимий жамааттын изилдөөлөрүнүн аткарылышынын натыйжасы үчүн, ошондой эле алардын тармактын, өлкөнүн масштабында жана эл аралык деңгээлдеги экономикалык эффекти үчүн жоопкерчилик тартат. 3 - ири илимий жана/же өндүрүштүк топторду стратегиялык башкаруу, ошондой эле илимий кадрларды даярдоо жөндөмдүүлүгүн көрсөтөт.

Улуттук квалификациялык рамка расмий окутууда квалификациялык деңгээлге жетүү үчүн зарыл болгон иштерди аныктайт.

Эмгек интенсивдүүлүгү	Деңгээл
240 кредит	6
60-180 кредит	7
180-240 кредит	8
аныкталган эмес	9

КРнын улуттук квалификациялык рамкасынын Европалык квалификациялык рамкасы (EQF) жана Болониялык квалификациялык рамкасы (QF-EHEA) менен салыштырылышы төмөнкү таблицада келтирилген:

КР УКР	EQF	QF-EHEA
9	8	Үчүнчү цикл
8		
7	7	Экинчи цикл
6	6	Биринчи цикл

Квалификациялык деңгээлди жогорулатуу алган компетенттүүлүктү кеңейтүүгө мүмкүндүк берет, бул эмгек рыногунда алдыга жылууну камсыз кылат жана кесиптик ишмердүүлүктө эркиндиктин жана жоопкерчиликтин деңгээлин жогорулатат.

1.5 Тармактык квалификациялар рамкасы

Улуттук квалификация рамкасы тармактык квалификациялык рамкаларды иштеп чыгуу үчүн негиз түзөт, ошону менен квалификациялардын секторлор аралык салыштырылышын камсыз кылат.

Тармактык квалификациялар рамкасы - белгилүү (конкреттүү) тармактагы/сектордогу квалификациялардын мазмунунун системалуу жана деңгээлдер боюнча структураланган сыпаттамасы болуп саналган улуттук квалификация системасынын курамдык бөлүгү.

Тармактык квалификациялык рамканын максаты – тармакты/секторду өнүктүрүү стратегиясын эске алуу менен улуттук квалификациялык рамканын негизинде тармакта болгон квалификацияларга талаптарды калыптандыруу, квалификациялык деңгээлдер боюнча кесиптердин жана кызмат орундарынын карталарын иштеп чыгуу, кесиптердин тектеш түрлөрү (кесиптер жана кызматтар) аркылуу секторлор аралык байланыштарды орнотуу.

Улуттук квалификациялык рамкада аныкталган квалификациялык дескрипторлордун негизинде 2020-жылы УКРнын негизинде “Билим берүү” тармактык квалификациялык рамкасы иштелип чыккан.

Тармактык квалификациялар рамкасы (SQF, “R” бөлүм: 85 “Билим

берүү”²) – бул тармакта таанылган квалификациялардын системалуу жана деңгээлдер боюнча структураланган сыпаттамасы.

- I. Документ тармактын максаттарын "Коомдун кызыкчылыгында студенттин билимин, көндүмдөрүн жана жеке компетенцияларын калыптандыруу" катары сүрөттөйт жана тармактагы кызмат орундарынын жана кесиптеринин тизмесин камтыйт: ORK001P85 "Билим берүү"³.
- II. Тармактык квалификациялык рамка ошондой эле тармактык кызмат орундары жана кесиптери үчүн тармактык квалификациялык базанын структурасынын сыпаттамасын камтыйт: ORK001P85 "Билим берүү".

Ал квалификациялык деңгээлди көрсөтүүнү камтыйт, белгилүү бир кызмат орундары үчүн зарыл болгон билимдерди, көндүмдөрдү, жеке компетенцияларды сүрөттөйт, ошондой эле белгилүү бир кызмат ордун ээлөө үчүн Улуттук квалификациялык рамкаларга ылайык квалификациянын минималдуу талап кылынган деңгээлин жана бул деңгээлге жетүү жолдорун көрсөтөт (формалдуу, формалдуу эмес жана информалдуу билим берүү аркылуу).

1.6 Кесиптик стандарттар

Кесиптик стандарт - улуттук квалификация системасынын курамдык бөлүгү, кесиптик иштин белгилүү бир түрүн жүзөгө ашыруу жана белгилүү эмгек функциясын аткаруу үчүн зарыл болгон квалификациялардын мүнөздөмөсү, анын ичинде:

- кызматкердин квалификациясына жана элеген кызмат ордуна ылайык эмгек функциялары (функционалдык талдоо);
- тажрыйбасына жана ушул кызматтык милдеттерди ийгиликтүү аткаруу үчүн зарыл болгон билимине, жөндөмүнө, компетенциясына талаптар.

КРнын Эмгек, социалдык коргоо жана миграция Министрлиги тарабынан кесиптик стандарттар иштелип чыгып, анын структурасы, иштеп чыгуу эрежелери, экспертзалары, кабыл алынуусу, ишке киргизилиши

² Экономикалык иштин түрлөрүнүн мамлекеттик классификатору. Версия 3. Бекитилген Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 11-январындагы № 9 токтому менен <http://www.stat.kg/ru/klassifikatory/>
<https://mlsp.gov.kg/#>

³ <https://mlsp.gov.kg/#>

жана колдонуу боюнча түзүмү бекитилди⁴.

2019-2021-жж. "Билим берүү" тармактык квалификациялык рамканын алкагында КРда билим берүүнүн бардык деңгээлдери үчүн кесиптик стандарттар иштелип чыккан⁵.

- педагогдун кесиптик стандарттары - кесиптик башталгыч билим берүү, орто кесиптик билим берүү, жогорку кесиптик билим берүү.

Жогорку кесиптик билим берүү педагогунун кесиптик стандартынын коду **P85.4.2310**.

Кесиптик стандартта жогорку окуу жайынын кызматкеринин эмгек функцияларынын тизмесин аныкталган:

Код	Жалпыланган эмгек функцияларынын аталышы	Квалификация деңгээли	Эмгек функцияларынын аталышы	Код	Квалификация деңгээли
А	Жогорку кесиптик билим берүүнүн уюмдарында окуу процессин долбоорлоо жана ишке ашыруу боюнча педагогикалык иш-чаралары	7	Окутуу жана окуу;	А1.	7
			Билим берүү программаларын ишке ашырууну усулдук камсыздоо;	А2.	7
			Илимий изилдөөлөрдү жүргүзүү;	А3.	7
			Окуучулардын социалдык жана коммуникативдик өнүгүүсү үчүн шарттарды түзүү;	А4.	7
			Эмгек рыногунун жана студенттердин	А5.	7

⁴Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 15-июлундагы № 77 “Кесиптик стандартты иштеп чыгуунун методикасын жана тармактык квалификациялык базаны иштеп чыгуунун методикасын бекитүү тууралуу” токтому

⁵Кыргыз Республикасынын кесиптик стандарттарынын реестри: Электрондук ресурс // URL: <https://mlsp.gov.kg/reestr-professionalnyh-standartov-2/>

			жогорку окуу жайларында билим сапатына болгон талаптарын изилдөө жана кесипке багыт берүү иш-чараларын жүргүзүү.		
--	--	--	--	--	--

Жалпы/кайчылаш функциялар

- В.1. Кесиптештер жана студенттер менен педагогикалык жактан ылайыктуу мамилелерди түзүү;
- В.2. Билим берүү процессинде санариптик технологияларды колдонуу;
- В.3. Эмгекти коргоо, өндүрүштүк санитария жана өрт коопсуздугу боюнча талаптарын сактоо;
- В.4. Өмүр бою профессионалдык ишмердүүлүктө өнүгүп өсүү.

Андан ары, стандарт эмгектенүү функцияларынын ар биринин сүрөттөмөсүн камтыйт.

Эмгек рыногунда талап кылынган жана кесиптик стандарттарда бекитилген компетенциялардын талаптарынын негизинде КРнын мамлекеттик билим берүү стандарттары алар менен, ошондой эле билим берүү программаларынын жана билим берүүнүн сапатын камсыз кылуунун ички жана тышкы системалары менен тыгыз байланышта болот.

1.7 Квалификацияны баалоо системалары

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 15-июлундагы №78 токтомуна ылайык Улуттук квалификациялык кеңеш түзүлгөн.

Улуттук квалификациялык кеңештин максаты мамлекеттик органдардын, иш берүүчүлөрдүн, мамлекеттик жана жеке менчик билим берүү мекемелеринин, өкмөттүк эмес уюмдардын жана жергиликтүү жамааттардын улуттук квалификациялык системасын өнүктүрүүнү пландаштыруу, ишке ашыруу жана мониторинг жүргүзүү боюнча иш-аракеттерин координациялоо болуп саналат.

Кеңештин негизги милдеттери:

- квалификациянын улуттук системасын ишке ашырууну камсыз кылуу;
- улуттук квалификациялык системага тиешелүү иш-аракеттерге мониторинг жана баалоо жүргүзүү;
- КРнын экономикасы үчүн артыкчылыктуу болгон кадрларды даярдоонун негизги багыттарын аныктоо боюнча сунуштарды иштеп чыгуу;
- улуттук квалификациялык системаны ишке ашырууга жана кесиптик-техникалык билим берүүнүн сапатын камсыздоого катышкан субъекттерди кызматташуу жана колдоо;
- улуттук квалификациялык системанын маселелери боюнча улуттук жана эл аралык деңгээлдеги консультацияларды координациялоо;
- квалификациянын улуттук системасын ишке ашырууга катышкан субъекттердин кадрларын даярдоо боюнча чараларды көрүү;
- КРнын улуттук квалификациялык системасын ишке ашыруу процессине катышкан субъекттер, анын ичинде эл аралык уюмдар жана башка өлкөлөрдүн органдары, мекемелери менен кызматташуу.

Квалификациялык кеңештин функцияларынын бири болуп “методикалык” – натыйжаларды салыштыруу үчүн улуттук квалификация системасынын элементтерин (тармактык/сектордук алкактарды, кесиптик стандарттарды, баалоо инструменттерин ж.б.) иштеп чыгуу саналат.

Ошону менен бирге, 2022-2024-жылдарга Кыргыз Республикасында улуттук квалификациялык системаны өнүктүрүү боюнча иш-чаралардын планы иштелип чыккан⁶, анда төмөндөгүлөрдүн зарылдыгы белгиленген:

- КРда квалификацияны баалоо системасын жөнгө салуучу ченемдик укуктук базаны иштеп чыгуу жана бекитүү, анын ичинде:
 - квалификацияны баалоонун көз карандысыз борборлорун түзүү, аккредитациялоо жана алардын иши жөнүндө мыйзам алдындагы актыларды иштеп чыгуу;
 - көз карандысыз квалификацияны баалоо борборлорун аккредитациялоо;

⁶ 2022-2024-жылдарга Кыргыз Республикасында улуттук квалификациялык системаны өнүктүрүү боюнча иш-чаралардын планы.
https://equality.inaqa.com/media/attach/2022/08/17/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%BF%D0%BE_%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%8E%D0%9D%D0%A1%D0%9A%D0%B2%D0%9A%D0%A0_%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%AD_17.08.22.pdf

- квалификацияны баалоонун көз карандысыз борборлорунун ишине мониторинг, баалоо жана талдоо жүргүзүү.

2. Жогорку билим берүү системасы

Жогорку кесиптик билим берүү – бакалаврларды, магистрлерди жана адистерди (орто жалпы, башталгыч, орто жана жогорку кесиптик билимдин базасында) даярдоого, кайра даярдоого багытталган жана студенттердин кесиптик билимдерди, көндүмдөрдү өздөштүрүүсүнө жана КРнын мыйзамдарына ылайык социалдык-инсандык компетенцияларды калыптандырууга багытталган улуттук квалификация системасы.

ЖОЖдон кийинки кесиптик билим берүү илимий жана илимий-педагогикалык кадрларды даярдоого, философия доктору (PhD)/профили боюнча илимдин кандидаты жана илимий даражаларын ыйгарууга, ошондой эле адистештирилген медициналык билим берүү (ординатура) программаларын ишке ашырууга багытталган.

Эреже катары, илимий жана илимий-педагогикалык кадрларды даярдоо жогорку кесиптик билим берүү уюмдарында жана илимий мекемелерде түзүлгөн конкурс, аспирантура, адъюнктура, докторантура жана негизги докторантура (PhD/профили боюнча) аркылуу жүзөгө ашырылат.

2.1 Билим берүү стандарттары жана аларды ишке ашыруунун багыттары

Билим берүүнүн бардык деңгээлдери үчүн мамлекеттик билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу жана ишке ашыруу «Билим берүү жөнүндө» мыйзамдын 9-беренеси менен жөнгө салынат. Анда «Кыргыз Республикасында билим берүүнүн бардык баскычтары үчүн мамлекеттик билим берүү стандарттары белгиленет: ... кесиптик жогорку билим.

Мамлекеттик билим берүү стандарты - билим берүү программасынын минималдуу мазмунун, билим берүүнүн максаттарын жана натыйжаларын, жана билим берүүнүн деңгээли боюнча кадрларды даярдоого негизги талаптарды аныктоочу формалдуу билим берүүгө карата коомдук макулдашылган талаптардын жыйындысы.

2012-жылы жогорку кесиптик билим берүүнү эл аралык билим берүү мейкиндигине интеграциялоо максатында Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 23-августунда № 12 “Кыргыз Республикасында жогорку кесиптик билим берүүнүн эки баскычтуу түзүмүн түзүү жөнүндө” токтому кабыл алынган. 2012-2013-окуу жылынан баштап, айрым

адистиктерден тышкары, «бакалавр» жана «магистр» академиялык даражаларын ыйгаруу менен эки баскычтуу жогорку кесиптик билим берүү түзүмүнө өтүүнү белгилеген.

Көрсөтүлгөн токтомдо бекитиген:

- «бакалавр», «магистр» даярдоо багыты боюнча Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандартынын макеттери, адистиктер боюнча мамлекеттик билим берүү стандартынын макеттери.
- Жогоруда көрсөтүлгөн даражалардын бүтүрүүчүгө ыйгарылган академиялык даражаны ырастаган жогорку кесиптик билим берүүнүн даярдоо багыттарынын тизмеси.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 30-декабрындагы № 718 токтомуна ылайык, кесиптик жогорку билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандарттарынын макеттерине өзгөртүүлөр киргизилди жана жаңы билим берүү стандарттары иштелип чыкты жана бекитилди (2021-ж.).

Жаңы стандарттар университеттерге негизги билим берүү программасын иштеп чыгууга көбүрөөк эркиндик берип, эмгек рыногунун керектөөлөрүнө тезирээк жооп берүүгө мүмкүндүк берет.

Өзгөчө статуска ээ болгон мамлекеттик жогорку кесиптик билим берүү уюмдары, мамлекеттик билим берүү стандарттарына теңештирилген билим берүү стандарттарын өз алдынча иштеп чыгууга жана бекитүүгө укуктуу.

«Билим берүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык мамлекеттик билим берүү стандарттарын кайра карап чыгуу жана жаңылоо билим деңгээлине, өлкөнү өнүктүрүүнүн артыкчылыктуу багыттарына, иш берүүчүлөрдүн керектөөлөрүнө, окуучулардын жана алардын ата-энелеринин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) суроо-талаптарына жараша үзгүлтүксүз жүргүзүлүп турат.

Бирок, бүгүнкү күнгө чейин билим берүү стандарттары кесиптик стандарттарга дал келбейт.

2.2 Билим берүү программаларынын түрлөрү, окутуунун формалары жана технологиялары

“Билим берүү жөнүндө” мыйзамына ылайык, Кыргыз Республикасында кесиптик билим берүү программалары ишке ашырылууда.

Кесиптик билим берүү программалары кесиптик деңгээлди ырааттуу жогорулатууга жана тийиштүү квалификацияга ээ адистерди даярдоого багытталган.

Кесиптик программаларга төмөнкүлөр кирет:

- жогорку кесиптик билим; (бакалавр, магистратура, адистик даражалары);
- дипломдон кийинки кесиптик билим берүү; (илимдердин кандидаты, философия доктору (PhD)/адистиктин доктору, илимдин доктору).

Билим берүү программалары студенттердин муктаждыктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен төмөнкүдөй формаларда өздөштүрүлөт: күндүзгү, сырттан (кечки жана нөөмөттүк) жана сырттан окуу.

Өлкөнүн ЖОЖдору төмөнкү окутуу технологияларын колдонушат:

- салттуу билим берүүнүн технологиясы;
- маалыматтык-байланыш технологиялары;
- аралыктан билим берүү технологиялары ж.б.

Билим берүү уюму билим берүү технологияларын тандоодо көз карандысыздыкка ээ.

2.3 Жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдары

“Билим берүү жөнүндө” мыйзамдын 19-беренесине ылайык билим берүү уюмдарына ... кесиптик жогорку (институт, академия, университет, консерватория ж.б.) билим берүү уюмдары кирет.

Билим берүү уюмдарынын түрлөрү жана алардын негизги критерийлери Министрлер Кабинети тарабынан белгиленген тартипте аныкталат жана бекитилет.

Билим берүү уюму түзүлгөндө, өзгөчө учурлардан тышкары, төмөнкүдөй баштапкы статусту алат: ...жогорку кесиптик окуу жайда - институт. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети, Кыргыз Республикасынын билим берүү жаатындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы, Министрликтер жана мамлекеттик комитеттер кесиптик жогорку билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү уюмдарынын уюштуруучулары болуп саналат.

Жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюму (мындан ары -

ЖОЖ) "Билим берүү жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык жогорку, жогорку окуу жайдан кийинки жана кошумча кесиптик билим берүүнүн кесиптик билим берүү программаларын ишке ашыруу максатында түзүлгөн билим берүү жана илимий уюм болуп саналат. , ошондой эле орто кесиптик жана орто жалпы билим берүү программалары.

Жогорку окуу жайларына институттар, академиялар, университеттер жана атайын университеттер (консерватория, жогорку аскердик окуу жай ж. б.) кирет.

институт - университет же университеттин/академиянын түзүмдүк бөлү

мү, ал:

- жогорку билим берүүнүн билим берүү программаларын жана ЖОЖдон кийинки билим берүүнүн билим берүү программаларын ишке ашырат;
- адистерди даярдоону, кайра даярдоону, жогорку билимдүү кызматкерлердин квалификациясын жогорулатууну, кесиптик иштин белгилүү чөйрөсү үчүн илимий жана илимий-педагогикалык кадрларды даярдоону ишке ашырат;
- адистерди даярдоо жаатында фундаменталдык жана прикладдык мүнөздөгү илимий изилдөөлөрдү жүргүзөт.

Академия – жогорку окуу жай, ал:

- илимий ишмердүүлүктүн тармактары боюнча жогорку жана жогорку окуу жайдан кийинки билим берүүнүн билим берүү программаларын ишке ашырат;
- илимдин же маданияттын тармактарында фундаменталдык жана прикладдык изилдөөлөрдү жүргүзөт;
- адистерди даярдоону, кайра даярдоону, жогорку билимдүү жумушчулардын квалификациясын жогорулатууну, ошондой эле илимий жана илимий-педагогикалык кадрларды даярдоону ишке ашырат;
- ишинин тармактары боюнча илимий жана илимий-методикалык борбор болуп саналат.

Университет – жогорку окуу жай, ал:

- кадрларды даярдоонун кеңири спектри (адистиктери) боюнча жогорку жана ЖОЖдон кийинки билим берүү программаларын

ишке ашырат;

- илимдин кеңири спектри боюнча фундаменталдык жана прикладдык изилдөөлөрдү жүргүзөт;
- адистерди даярдоону, кайра даярдоону, жогорку билимдүү жумушчулардын квалификациясын жогорулатууну, ошондой эле илимий жана илимий-педагогикалык кызматкерлерди (илимдин кандидаттарын жана докторлорун) даярдоону ишке ашырат;
- ишинин профили боюнча илимий жана илимий-методикалык борбор болуп саналат.

Илимий-изилдөө университети (ИИУ) - инновациялык жана изилдөө чөйрөсүн түзүү максатында академиялык билим берүүнү жана илимий-изилдөө иш-аракеттерин интеграциялоого багытталган жогорку окуу жай болуп саналат.

ИИУ жаңы билимдерди, технологияларды жана методдорду иштеп чыгууга умтулат, фундаменталдык жана прикладдык изилдөөлөрдү жигердүү жүргүзөт, ошондой эле учурдагы көйгөйлөрдү чечүү жана технологияларды трансферттөө үчүн өнөр жай жана мамлекеттик органдар менен кызматташат. Илимий-изилдөө университеттеринин мисалдарына АКШдагы Массачусетс технологиялык институту (MIT), Швейцариядагы Цюрих федералдык технология институту (ETH Zurich) жана Улуу Британиядагы Кембридж университети кирет.

Адистештирилген жогорку окуу жайы (консерватория, жогорку аскердик мектеп ж.б.) тар профилде адистештирилген жогорку окуу жайы болуп саналат, ал:

- жогорку билим берүүнүн билим берүү программаларын жана ЖОЖдон кийинки кесиптик билим берүүнүн билим берүү программаларын ишке ашырат;
- кесиптик ишинин белгилүү бир чөйрөсү үчүн жогорку билимдүү кызматкерлерди, илимий жана илимий-педагогикалык кадрларды даярдоону, кайра даярдоону жана квалификациясын жогорулатууну жүзөгө ашырат;
- прикладдык илимий изилдөөлөрдү жүргүзөт.

“Билим берүү жөнүндө” мыйзамына ылайык билим берүү уюмунун статусу (түрү, түрү жана категориясы ишке ашырылып жаткан билим берүү программаларынын деңгээлине жана багытына ылайык аныкталат) аны аккредитациялоодо белгиленет (тастыкталат).

Инсанды тарбиялоого, окутууга жана квалификациясын жогорулатууга

олуттуу салым кошкон айрым мамлекеттик билим берүү уюмдарына Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипте “Улуттук” статусу ыйгарылышы мүмкүн.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистикалык комитетинин маалыматы боюнча кесиптик жогорку билим берүү уюмдарынын саны:

Бардыгы:	2018	2019	2020	2021-2022
Жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдары	51	55	57	60 74

Алардан:

Мамлекеттик жогорку кесиптик билим берүү уюмдары:

	2018	2019	2020	2021
Жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдары	34	38	40	42

Жеке жогорку кесиптик билим берүү уюмдары:

	2018	2019	2020	2021
Жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдары	17	17	17	18

Ведомстволук таандыгы боюнча мамлекеттик ЖОЖдор Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим Министрлигине, Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо Министрлигине, Кыргыз Республикасынын ички иштер Министрлигине, Кыргыз Республикасынын тышкы иштер Министрлигине, Кыргыз Республикасынын коргоо Министрлигине, Кыргыз Республикасынын транспорт жана жол Министрлигине ж. б. баш ийет.

Республикада төмөнкү мамлекеттер аралык университеттер иштейт: Россия Федерациясынын биринчи Президенти Б.Н.Ельцин атындагы Кыргыз-Орус Славян университети; Кыргыз-Түрк «Манас» университети.

2.4 Жаңы типтеги Жогорку окуу жайларды түзүү

Жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатын камсыз кылуу жана ЖОЖдук илимди өнүктүрүү үчүн Кыргыз Республикасынын Президентинин 2022-жылдын 18-июлунда №243 “Кыргыз Республикасынын Жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын потенциалын жана атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу боюнча чаралар жөнүндө” жарлыгы кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын Президентинин Жарлыгын аткаруу максатында Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети 2022-жылдын 29-июлунда № 217 «Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети» жана “Кыргыз мамлекеттик юридикалык университети (КМЮА)” мекемелеринин кайра уюштуруу жөнүндө» токтомун кабыл алган.

Ошондой эле, КРнын Президентинин жарлыгын аткаруу максатында КРнын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 29-июлунда № 414 «КРнын жогорку окуу жайларын кайра уюштуруунун айрым маселелери жөнүндө» токтому кабыл алынды. Ага ылайык Н.Исанов атындагы Кыргыз Мамлекеттик Курулуш, Транспорт жана Архитектура Университети (КМКТАУ), У.Асаналиев атындагы Кыргыз Мамлекеттик Геология, Тоо-кен иштери жана Жаратылыш ресурстарын өздөштүрүү Университети (КГМУ) жана И. Раззаков атындагы Кыргыз Мамлекеттик Техникалык Университетинин (КМТУ) курамына кирүү жолу менен кайра уюштурулган.

Ошондой эле Кыргыз Республикасынын Президентинин жарлыгына ылайык М.Рыскулбеков атындагы Кыргыз Экономикалык Университети (КЭУ) илимий-изилдөө университети статусуна ээ болду. Ага Бизнес жана Социалдык Онүгүү Академиясын жана А.Токтоналиев атындагы Бишкек Финансы-экономикалык Техникумун кайра уюштуруу жолу менен кошулушту.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 21-ноябрындагы № 654 «Мамлекеттик жогорку окуу жайларына өзгөчө статус берүү боюнча Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн айрым чечимдерине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» токтому менен мурда кабыл алынган бир катар документтерге, анын ичинде өзгөчө статуска ээ болгон ЖОЖдордун ишмердүүлүгүнө тиешелүү өзгөртүүлөр көрсөтүлгөн.

КРнын Президентинин Жарлыгына ылайык, өзгөчө статус төмөнкү ЖОЖдорго кеңири уюштуруучулук, финансылык жана академиялык өз

алдынча автономияны билдирет:

1. Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети (КУУ);
2. И.Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университети (КМТУ);
3. К.И. атындагы Кыргыз улуттук агрардык университети (КУАУ).
Скрябин;
4. И.К. атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясы (КММА) Ахунбаева;
5. ОшМУ (ОшМУ).

Финансылык, материалдык жана интеллектуалдык ресурстарды консолидациялоо, кесиптик жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү уюмдарынын потенциалын жана атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу максатында аталган мамлекеттик жогорку окуу жайлары бакалаврларды жана магистрлерди даярдоонун бирдей багыттары бар ЖОЖдор менен бириктирүү жолу менен кайра түзүлүп уюштурулган.

Өзгөчө статусу бар ЖОЖдорго финансылык / каржылык жана билим берүү ишинде кеңири автономия берилет, атап айтканда:

- бюджеттен тышкары каражаттарды пайдалануу үчүн казына тутумунан тышкары мамлекеттин катышуусу менен коммерциялык банктарда банктык эсептерди ачууга;
- камкорчулар кеңеши менен макулдашуу боюнча башкаруунун ички түзүмүн жана штаттык санын өз алдынча аныктоого;
- окуу иштери боюнча проректорлорду дайындайт жана бошотот;
- университеттин түзүмдүк бөлүмдөрүнүн статусун жана аталышын, алардын ишин уюштуруунун тартибин, ошондой эле алардын жетекчилигине жана персоналына талаптарды өз алдынча аныктайт;
- камкордук кеңештери менен макулдашуу боюнча эмгек акыга бөлүнгөн каражаттардын үлүшүн өз алдынча аныктайт, жогорку окуу жайларынын бардык категорияларына эмгек акынын, материалдык кызыктыруунун жана материалдык жардамдын формаларын жана өлчөмдөрүн белгилейт;
- аудиттин эл аралык стандарттарына жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жыл сайын өтүүчү көз карандысыз тышкы же ички (университет ичиндеги) аудитти кошпогондо, үч жылдык мөөнөткө аудиттин бардык түрлөрүнөн бошотулууга;

- билим берүү, консультациялык, илимий-изилдөө, басма, өндүрүштүк, коммерциялык жана мыйзамда тыюу салынбаган башка иштерден каражат түрүндө киреше алууга жана аларды университеттин ишин жакшыртууга жана материалдык-техникалык базасын өнүктүрүүгө багыттоого;
- өз алдынча, камкорчулар кеңештери менен макулдашуу боюнча кыймылдуу мүлктү тескөөгө (ажыратууга, өзгөртүүгө, ижарага алууга).
- жана атайын каражаттардын эсебинен алынган кыймылсыз мүлктү, ошондой эле кыймылдуу жана кыймылсыз мүлктү ижарага берүүдөн түшкөн каражаттарды тескейт;
- 2022-жылга каралгандан кем эмес өлчөмдө мамлекеттик билим берүү гранттарын алууга;
- көрсөтүлүүчү акы төлөнүүчү билим берүү кызматтарынын тарифтерин өз алдынча түзөт жана бекитет;
- студенттердин санын өз алдынча аныктоого жана университеттин бош орундарын жана башка болгон шарттарды эске алуу менен студенттерди кабыл алуу планын бекитүү;

демек, жарлыкта белгиленген ЖОЖдорго эл аралык таанылган университеттердин рейтингине кирүү талап милдети жүктөлгөн.

Бул үчүн өзгөчө статуска ээ болгон университеттерди университеттин 4.0 моделине чейин бүтүрүү, башкача айтканда, билим берүүнүн сапатын, дүйнөлүк деңгээлдеги илимий жана ишкердик иш-аракеттерин камсыз кылуу, ар кандай изилдөө жана чыгармачыл долбоорлору бар жаңы форматтагы университеттин экосистемасын түзүү, инновацияларды киргизүү үчүн бош мейкиндик, технологиялык жетишкендиктеди жана алдыңкы бизнес-идеяларды жаратуу үчүн көп тараптуу платформалар, ошондой эле рыноктун талаптарына жооп берген билим берүү программаларын, илимий изилдөөлөрдү башкаруунун рационалдуу системасын иштеп чыгуу.

Бул максаттарга жетүү үчүн ЖОЖдордо эмгек рыногунда суроо-талапта болгон жаңы адистиктер киргизилүүдө; даярдоонун адистиктеринин/багыттарынын тизмесинен квалификациялардын улуттук системасы тарабынан аныкталган талаптарга өтүү да болушу керек.

Университеттерди 4.0 моделине чейин трансформациялоо үчүн КРнын билим берүү жана илим Министрлиги тарабынан "Жогорку кесиптик билим берүүнү «Университет 4.0» моделине трансформациялоо» боюнча

концепция иштелип чыкты жана бекитилди (КР ББИМнин буйругу менен 31-октябрь, 2023-ж. № 5298/1).

2.5 Жалпы республикалык тестирлөө (ОРТ)

2002-жылдан тартып Кыргыз Республикасында жалпы республикалык тестирлөө жүргүзүлүп келет, анын милдети ЖОЖдорго окууга жана контракттык негизде окууга мамлекеттик гранттарга талапкер болгон мектеп бүтүрүүчүлөрүн объективдүү, ачык-айкын тестирлөө болуп саналат (2012-жылдан бери).

КРнын жарандарынын жогорку кесиптик билим алуу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү максатында Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 30-июндагы “Кыргыз Республикасынын жогорку жана орто кесиптик билим берүү чөйрөсүндөгү ченемдик укуктук актыларын бекитүү жөнүндө” токтому кабыл алынган. 2022 №355, анын 8-пунктунда: «Билим берүү тармагында кадрларды даярдоо үчүн уюштуруу-укуктук формаларына (менчигинин жана ведомстволук баш ийүүсүнө) карабастан ЖОЖдорго Кыргыз Республикасынын жарандарын жана башка мамлекеттердин жарандарын тандоо жана кабыл алуу жогорку кесиптик билим берүү программалары, жылына эки жолу жүргүзүлөт: жайкы жана кышкы мезгилдерде.

ЖОЖдорго окуу акысын төлөө менен контракт боюнча орундарга кышкы кабыл алуу ЖОЖдун кароосу боюнча, жайкы кабыл алуудан кийин бош калган орундарга ишке ашырылат.

Билим берүү жана илим Министрлиги Министрлер кабинетинин токтомунун негизинде «2022-2023-окуу жылына кышкы кабыл алуунун алкагында абитуриенттерди тандоо жана кабыл алуу турларынын графигин бекитүү тууралуу» буйрук чыгарды. ЖОЖдордогу кышкы ЖРТ 2022/23-жылдын декабрь-январында өтөт.

2023-жылы ЖРТнын кышкы тестирлөөгө 1260 адам катышкан. Алардын 70%ы керектүү баллды топтой алышкан. Кышкы ЖРТнын жыйынтыгы менен акы төлөнүүчү окууга гана тапшыра аласыз.

Жалпысынан, КРнын Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын ЖОЖдорунда төмөнкү студенттер (адам саны) билим алышкан:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдары	161 406	164 585	183,778	214 157	230 206	231 394

2021-2022-окуу жылына Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларынын студенттеринин контингенти (тармактар боюнча)

өнөр жай	тармакта адистиктерди сунуштаган университеттердин саны		Студенттик калк					Жалпы студенттер	окуучулардын жалпы санынын %
	Мамлекеттик университеттер	Мамлекеттик эмес университеттер	гранттык негизде	башка мамлекеттердин бюджеттеринин эсебинен	келишимдин негизинде				
					толук убакыт	каталышуу	кечинде		
Техносферанын коопсуздугу	7	1	458	0	633	213	0	1304	0,6%
Тоо-кен өнөр жайы	8	1	757	55	1101	1999	0	3912	1,7%
Табигый илимдер	8	2	209	145	798	220	0	1372	0,6%
Компьютердик технологиялар	20	15	1616	431	8628	4432	234	15341	6,6%
Өнөр жай (жеңил, тамакаш, кайра иштетүү, химия, машина куруу ж.б.)	13	1	1123	405	2663	1379	0	5570	2,4%
Байланыш	3	1	213	44	371	400	0	1028	0,4%
Курулуш	7	1	928	282	2399	1826	0	5435	2,3%
Транспорт	он бир	1	309	42	1220	2625	0	4196	1,8%
Физика-математика илимдери	5	0	216	100	278	29	0	623	0,3%
Экология	9	1	223	122	289	235	0	869	0,4%
Энергия	12	2	407	28	1596	3287	0	5318	2,3%
			6459	1654	19976	16645	234	44968	19,4%

2.6 Квалификациялуу кадрларга болгон муктаждыкты аныктоо үчүн эмгек рыногун талдоо

Ар бир жаңы окуу жылына бекитилүүчү «Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларына мамлекеттик билим берүү гранттарынын негизинде студенттерди кабыл алуунун көлөмүн жана адистиктеринин тизмесин бекитүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн/Министрлер Кабинетинин токтому, областтын эмгек боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы тарабынан түзүлүүчү кадрларга болгон талаптардын консолидацияланган болжолун эске алуу менен, ошондой эле адистерди даярдоо боюнча иш берүүчүлөр менен түзүлгөн келишимдерди эске алуу менен түзүлгөн ЖОЖдордун арыздарынын негизинде иштелип чыгат.

2021-2025-жылдарга эмгек ресурстарына болгон муктаждык боюнча болжолду талдоо көрсөткөндөй, Кыргыз Республикасында 2025-жылга чейин 62256 адиске муктаждык, анын ичинен 37972 адам жогорку кесиптик билимге ээ.

Дүйнөлүк Экономикалык Форумдун отчетуна ылайык, билим берүү, айыл чарба жана санариптик коммерция жана соода тармагында масштабдуу жумуш орундарынын өсүшү күтүлүүдө. Эң чоң жоготуулар административдик кызматтарда, ошондой эле салттуу коопсуздук, өндүрүш жана сатуу кызматтарында күтүлүүдө. Жаңы багыттарга келсек, алар негизинен жасалма интеллект жана чоң маалыматтардын аналитикасын өнүктүрүүгө байланыштуу⁷. Кыргыз Республикасына карата болжолго келсек, иш берүүчүлөрдүн жана иш менен камсыз кылуунун аймактык кызматтарынын сурамжылоосуна ылайык, 2021-2025-жылдарга кесиптердин болжолу суроо-талапка ээ болгон кесиптердин санынын динамикасын жана билим деңгээлин жана квалификациясын жогорулатуу зарылдыгын көрсөтөт. мурдагы жылдарга салыштырганда.

Coursera Inc маалыматына ылайык⁸, АКШнын Эмгек статистикасы бюросунун (Bureau of Labor Statistics - BLS) маалыматтарынын негизиндеги божомолу боюнча кийинки 10 жыл үчүн суроо талап көп болгон бул 12 кесиптерди камтыйт:

- Финансы/каржы менеджери;
- дарыгердин жардамчысы;
- программалык камсыздоону иштеп чыгуучу;

⁷Дүйнөлүк экономикалык форум. Future of Jobs Report 2023. INSIGHT Report, 30-бет.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf дарегинде жеткиликтүү

⁸<https://www.coursera.org/articles/high-demand-jobs>

- рынокту изилдөө боюнча талдоочу;
- психоактивдүү заттарды кыянаттык менен пайдалануу боюнча кеңешчи;
- саламаттык сактоо кызматынын менеджери;
- статист;
- практик медайым.

Кыргызстанда эмгек ресурстарына болгон муктаждыкты болжолдоонун жыйынтыктары боюнча, иш берүүчүлөрдүн жана иш менен камсыз кылуунун аймактык кызматтарынын сурамжылоосунун негизинде, жогорку билимдүү квалификациялуу адистерге, анын ичинде эмгек рыногунда жетишсиз болгон кесиптерге суроо-талаптын тенденциясы жана санариптештирүүнү эске алуу менен жаңы кесиптердин келечегине суроо-талап да аныкталган. Иш берүүчүлөр маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын адистерине, билим берүү системасындагы предметтик сабактардын окутуучуларына (башталгыч класстар, орус тили, физика, химия, музыка, дене тарбия, англис тили ж.б.), саламаттык сактоодо дарылоо иши жана педиатрия адистерине, кызмат көрсөтүү чөйрөсүндө социалдык кызматкерлерге, тамак-аш жана кайра иштетүү өнөр жайынын, агрономия жана ветеринария технологияларынын кызматкерлерине, коммуникация тармактары боюнча адистерге муктаждыкты өзгөчө баса белгилешти.

Жумушка орношуу сайттарынын аналитикасы көрсөткөндөй, учурда эң популярдуу адистиктер ар кандай профилдеги IT адистери (веб иштеп чыгуу, маалыматтарды аналитика, техникалык колдоо), каржы чөйрөсү (бухгалтердик эсеп, менеджмент)⁹ жана сатуу.¹⁰

Жаңы муктаждыктарды эске алуу менен билим берүү тутумун кадрлар менен камсыз кылуу үчүн Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим Министрлигинин 2022-жылдын 8-июлунан №1383/1 "Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим Министрлигинин буйругуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө" буйругу дүйнөлүк практиканы эске алуу менен адистерди даярдоо үчүн кесиптик билим берүү программаларынын инварианттуулугун кеңейтүү, окуу процессин уюштуруу жана билим берүүнүн мазмунун жүргүзүү боюнча эксперимент жүргүзүү максатында ЖОЖдорго педагогикалык адистиктер үчүн ар кандай багыттардын кесилишинде эксперименталдык окуу программаларын ишке ашырууга уруксат берилген (мисалы, тарых, укук таануу жана дин таануу мугалими,

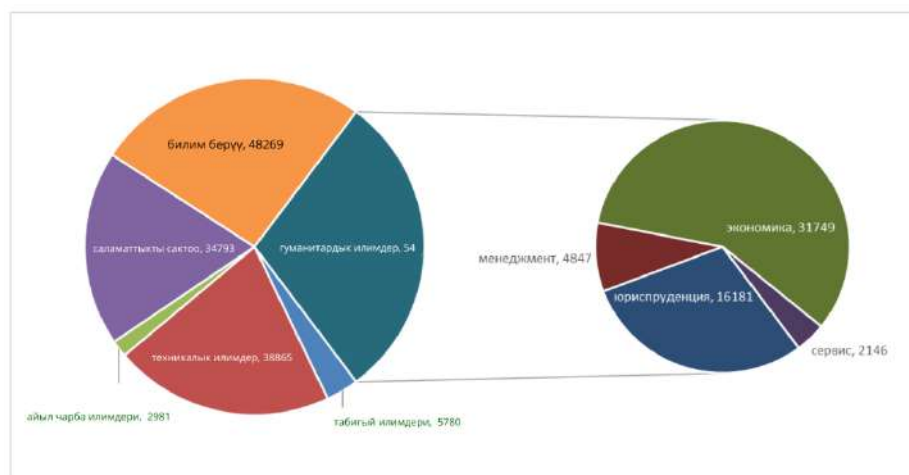
⁹<https://headhunter.kg/>

¹⁰<https://www.employment.kg/>

математика, физика жана информатика мугалими ж.б.).

Иш берүүчүлөр келечекте кесиптерди өнүктүрүү боюнча сунуштарын киргизишти: сүттү кайра иштетүү боюнча технолог, жүндү кайра иштетүү боюнча технолог, жашылчаларды кайра иштетүү технолог, уруктандыруу технолог, тамак-аш өнөр жайынын технологиялык инженери, кийим тигүү боюнча инженер ж.б.

КРнын Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча, 2022-2023-окуу жылында Кыргызстандын жогорку окуу жайларында 227 582 студент катталган. Жогоруда аталган адистиктер боюнча учурда “Билим берүү” профили боюнча 48 269 студент, “Саламаттык сактоо” профили боюнча 34 793 студент, техникалык адистиктер боюнча (анын ичинде IT) 38 865 студент билим алууда ¹¹.

Сүрөт 1 Билим берүү профили боюнча жогорку кесиптик билим берүү уюмдарында студенттердин саны (булак: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети)

Билим берүүнүн сапатын жогорулатуу, ЖОЖдорду өндүрүш менен байланыштыруу жана бизнес-долбоорлорду түзүүгө жана өнүктүрүүгө дем берүү максатында Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим Министрлигинин 2022-жылдын 18-майындагы № 925/1 буйругу менен ЖОЖдор жөнүндө типтүү жобо бекитилген. Билим берүү уюмунун бизнес-инкубатору жана билим берүү уюмдарында бизнес-инкубаторлорду жана StartUp долбоорлорун түзүү жана өнүктүрүү боюнча иш-чаралардын планы. «Стартап Кыргызстан» республикалык сынагынын акселерация программасына 30 стартап катышты. Кыргыз Республикасынын 11 ЖОЖунда бизнес-инкубаторлордун ишмердүүлүгү башталды.

¹¹Кыргыз Республикасынын Улуттук статистикалык комитети. Кыргыз Республикасындагы билим берүү жана илим 2018-2022-жж. <https://www.stat.kg/media/publicationarchive/227c3714-349f-43af-81e7-eac873dd4e3c.pdf> дарегинде жеткиликтүү

2.7 Студенттер

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 46-беренесине ылайык, “Ар бир адам билим алууга укуктуу”.

“Билим берүү жөнүндө” мыйзамдын 7-беренесинде «Эгерде жаран белгиленген деңгээлдеги билимди биринчи жолу алып жатса, мамлекеттик заказдын жана билим берүү стандарттарынын чегинде мамлекеттик билим берүү уюмдарында акысыз конкурстук негизде, ...жогорку кесиптик жана жогорку окуу жайдан кийинки кесиптик билим алуу үчүн зарыл болгон социалдык-экономикалык жана укуктук шарттарды түзүү» деген талап бекитилген.

Жогорку кесиптик билимге кирүү орто жалпы билими жөнүндө аттестат, орто кесиптик билим жөнүндө диплом же жогорку кесиптик билим жөнүндө диплом (экинчи, үчүнчү жана башка жогорку билимди алууда) болгондо мүмкүн болот.

Тиешелүү профилдеги кесиптик орто билими бар адамдар жогорку кесиптик билимди тездетилген программалар боюнча ала алышат.

Тиешелүү профилдеги орто кесиптик билими бар адамдар тездетилген программалар боюнча жогорку кесиптик билим ала алышат.

ЖОЖдор, алардын уюштуруучулук-укуктук формасына, менчиктигинин түрүнө жана ведомстволук баш ийүүсүнө карабастан, Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 30-июнундагы № 355 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларына кабыл алуу тартибинин» негизинде жыл сайын кабыл алуу эрежелерин өз алдынча иштеп чыгышат, бекитишет жана Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим Министрлиги менен макулдашышат. Бул токтомдун негизинде Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 12-июлундагы № 368 «2022-2023-окуу жылына мамлекеттик билим берүү гранттарынын негизинде Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларында окугандардын адистиктеринин тизмесин жана кабыл алуу көлөмүн бекитүү жөнүндө» токтому чыгарылат.

КРнын Президентинин “Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын потенциалын жана атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу боюнча чаралар жөнүндө” Жарлыгына ылайык өзгөчө статуска ээ болгон ЖОЖдор “Студенттердин санын өз алдынча аныктоого жана ЖОЖдун бош орундарын жана башка болгон шарттарын эске алуу менен студенттерди кабыл алуу планын бекитет».

Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларынын 1-курсунун

студенттери жалпы орто жана орто кесиптик билими бар адамдар кабыл алынат.

Кийинки курстарга ар кандай деңгээлдеги жогорку кесиптик билими жөнүндө мамлекеттик диплому бар адамдар кабыл алынат.

Тиешелүү адистиктер боюнча кийинки курстарга тиешелүү профилдеги кесиптик орто билими жөнүндө мамлекеттик диплому бар адамдар кабыл алынат.

Магистратурага окууга «бакалавр» же «адис» жогорку кесиптик билими жөнүндө мамлекеттик диплому бар адамдар кабыл алынат.

Кыргыз Республикасынын ЖОЖдорунда башка мамлекеттердин жарандарын окутуу Кыргыз Республикасы катышуучусу болуп саналган, белгиленген тартипте күчүнө кирген эл аралык келишимдердин негизинде, ошондой эле билим берүү уюмдарынын ортосундагы же айрым жарандар менен түзүлгөн келишимдердин негизинде жүзөгө ашырылат. Дүйнөнүн ар кайсы өлкөлөрүндө Кыргыз Республикасынын жождоруна чет өлкөлүк жарандарды тандоо боюнча ортомчулук кызматын көрсөткөн өнөктөштөрдүн ортосундагы келишимдер университетке кабыл алуу жарыяланганга чейин КР ББИМи менен макулдашылышы керек.

Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларына тапшырууда алардын уюштуруучулук-укуктук формасына карабастан абитуриенттин билим деңгээли жана жөндөмдүүлүгү башкы критерийлер болуп саналат.

2.8 Билим алуучуларды/студенттерди социалдык жактан коргоо

Кыргыз Республикасында «Билим берүү жөнүндө» мыйзамына ылайык ар бир адам жынысына, расасына, тилине, майыптыгына, этностук таандыктыгына, туткан динине, курагына, саясий же башка ынанымдарына, мүлктүк же башка абалына, ошондой эле башка жагдайларга карабастан билим алууга укуктуу.

Мындан тышкары, бул мыйзамга ылайык, билим алуу муктаждыктарынын жана жеке мүмкүнчүлүктөрүнүн ар түрдүүлүгүн, ошондой эле турмуштук оор кырдаалдарды (инклюзивдик билим берүү) эске алуу менен ар бир адам үчүн басмырлоосуз бирдей мүмкүнчүлүктөр камсыз кылынат. Өзгөчө билим берүү муктаждыктары бар адамдарды жана турмуштук оор кырдаалда турган адамдарды окутуу менчигинин түрүнө карабастан билим берүү уюмдарында жүргүзүлөт. Эгерде мындай форма окуучунун ата-энеси (мыйзамдуу өкүлдөрү) же өзгөчө билим берүү

муктаждыгы бар окуучунун өзү тарабынан тандалса, билим берүү үй-бүлөлүк тарбия жана жекече тарбиялоо, анын ичинде үйдөн билим берүү түрүндө жүргүзүлүшү мүмкүн.

Өзгөчө билимге муктаж адамдардын билим алуу укугун ишке ашыруу Министрлер Кабинети тарабынан аныкталган жогорулатуучу коэффициенттерди колдонуу менен ваучердик каржылоо механизми аркылуу камсыз кылынат.

Мындан тышкары, мамлекет билим берүүнүн бардык баскычтарында өзгөчө билимге муктаж адамдардын билим алуу укугун өмүр бою жүзөгө ашырууга кепилдик берет жана билим берүүнүн өзгөчө шарттарын, анын ичинде билим берүү, ошондой эле атайын, жеке өнүктүрүү жана коррекциялык өнүктүрүү программаларын жана ыкмаларын түзөт.

Бул мыйзамга ылайык, мамлекет оор турмуштук кырдаалга туш болгон, анын кесепеттерин өз алдынча жеңе албаган адамдардын билим алуу укугун ишке ашырууга кепилдик берет. Мындан тышкары, студенттер мамлекет тарабынан кепилденген укуктарга ээ:

- сапаттуу билим;
- коопсуз билим берүү чөйрөсү;
- ден соолукка, адеп-ахлактык жана руханий өнүгүүгө зыян келтирүүчү маалыматтан, пропагандадан жана үгүттөн коргоо;
- медициналык кароо жана биринчи жардам көрсөтүүнү уюштуруу;
- эксплуатациянын жана ден-соолукка зыян келтирүүчү аракеттердин ар кандай түрлөрүнөн, ошондой эле физикалык жана психологиялык зомбулуктан, кадыр-баркты басмырлоодон коргоо;
- адамдын кадыр-баркын урматтоо, өз көз карашын жана ишенимин эркин билдирүү;
- мамлекеттик билим берүү стандарттарына ылайык сапаттуу билим алуу;
- кошумча билим берүү кызматтарын алуу, анын ичинде акы төлөнүүчү негизде;
- билим берүү уюмдарында маалыматтык ресурстарды акысыз пайдалануу;
- Кыргыз Республикасынын аскерге чакыруу, аскердик жана альтернативдик кызматтар чөйрөсүндөгү мыйзамдарына ылайык аскердик кызматка чакыруудан кийинкиге калтыруу;
- алардын психофизикалык өнүгүүсүнүн өзгөчөлүктөрүн жана ден соолугунун абалын эске алуу менен окуу үчүн шарттарды камсыз кылуу.

Мамлекет студенттерди билим берүү процессине тартуу үчүн социалдык колдоо жана коргоо саясатын жүргүзөт жана Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинети тарабынан белгиленген тартипте билим алуусу, студенттерди окуу жайлары, жабдуулары, окуу китептери менен камсыз кылуу, медициналык тейлөө жана ден соолукту чыңдоо үчүн шарттарды түзөт.

Мамлекеттик билим берүү гранттарынын эсебинен окуган студенттерге стипендиялар Министрлер кабинети тарабынан аныкталган тартипте жана өлчөмдө төлөнөт.

Олимпиадалык оюндардын, дүйнө чемпионаттарынын чемпиондору жана байге ээлери, ошондой эле Азия оюндарынын чемпиондору дене тарбия жана спорт тармагындагы адистиктер, орто жана жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарына даярдоо багыттары боюнча (бакалавр, магистратура) кирүү тестирилөөсүз (экзаменсиз, аттестациясыз жана аңгемелешүүсүз) кабыл алынат.

«Кыргыз Республикасынын спорт чебери», «Кыргыз Республикасынын эл аралык класстагы спорт чебери» спорттук наамдарына ээ болгон спортчулар орто жана жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарына окууга кирүүдө артыкчылык укуктардан пайдаланышат. «Спорттун чеберине талапкер» спорттук разряды - кесиптик орто билим берүүнүн мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарына.

ЖОЖдор жетим балдарга, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарга жана студенттердин башка категорияларына жөлөкпулдарды берүү жөнүндө ички жобого ылайык өз алдынча жеңилдиктерди беришет.

2.9 “Бакалавр” жана “Магистр” квалификация деңгээли

Жогорку кесиптик билим берүүнү эл аралык билим берүү мейкиндигине интеграциялоо жана бюджеттик каражаттарды пайдалануунун натыйжалуулугун жогорулатуу максатында Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн “Кыргыз Республикасында жогорку кесиптик билим берүүнүн эки деңгээлдүү түзүмүн түзүү жөнүндө” токтому 2011-жылдын 23-августундагы №496 токтомуна ылайык, 2012-2013-окуу жылынан тартып республикада кээ бир адистиктерди кошпогондо, эки баскычтуу жогорку кесиптик билим берүү (бакалавр-магистратура) түзүлдү.

бакалавр - магистратурага тапшырууга жана кесиптик ишти жүзөгө

ашырууга укук берүүчү жогорку кесиптик билимдин квалификациясынын деңгээли;

магистр – аспирантурага (аспирантурага) жана (же) негизги докторантурага (PhD/адистикке) тапшырууга жана кесиптик ишмердүүлүктү жүргүзүүгө укук берүүчү жогорку кесиптик билимдин квалификациясынын деңгээли.

Учурда көрсөтүлгөн токтом Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан бүтүрүүчүгө “бакалавр” жана “магистр” квалификацияларын берүү менен ырасталган жогорку кесиптик билим берүү үчүн даярдоо багыттарынын төмөнкү тизмеги бекитилди:

- физика-математикалык илимдер жана фундаменталдык информатика;
- табигый илимдер;
- гуманитардык илимдер;
- коомдук илимдер;
- мугалимдик билим;
- саламаттыкты сактоо;
- маданият жана искусство;
- экономика жана башкаруу;
- маалыматтык коопсуздук;
- тейлөө сектору;
- айыл чарба жана айыл чарба илимдери;
- геодезия жана жерге жайгаштыруу;
- геология, пайдалуу кендерди чалгындоо жана иштетүү;
- энергия жана электр энергиясы;
- материал таануу, металлургия жана машина куруу;
- курал жана курал системалары;
- транспорттук жабдуулар жана технологиялар;
- прибор жасоо;
- электроника, радиотехника жана байланыш;
- автоматташтыруу жана башкаруу;
- эсептөө жана маалымат технологиялары;
- химиялык технология жана биотехнология;
- токой ресурстарын кайра өндүрүү жана кайра иштетүү;
- тамак-аш продуктыларын жана эл керектөөчү товарларды чыгаруунун технологиясы жана ондурушу;
- архитектура жана курулуш;
- техносферанын коопсуздугу, айлана-чөйрөнү башкаруу жана гидрометеорология;

- аскердик билим берүү.

Бакалавр деңгээлине тапшыруу үчүн абитуриенттерде жалпы орто билими жөнүндө мамлекеттик аттестат же орто кесиптик (же жогорку кесиптик) билими жөнүндө диплом болушу керек. Магистратура программасы талапкерлерден мамлекет тарабынан таанылган бакалавр же адистин дипломуна ээ болушун талап кылат.

Бакалавриат жана магистратура деңгээлинде билим берүү программаларын толук өздөштүргөн жана мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациядан ийгиликтүү өткөн ЖОЖдун бүтүрүүчүлөрү жогорку билими жөнүндө диплом алышат жана тиешелүүлүгүнө жараша «бакалавр» же «магистр» квалификациясын алышат. Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация мамлекеттик экзамендерди жана/же бүтүрүү квалификациялык диссертациясын коргоону, ал эми «магистрлик» квалификациясы үчүн диссертацияны камтыйт.

2.10 “Адис” квалификация деңгээли

Адис - магистратурага, аспирантурага (адъюнктура) жана/же негизги докторантурага (PhD/адистик) тапшырууга жана кесиптик ишти жүзөгө ашырууга укук берүүчү жогорку кесиптик билимдин квалификациясынын деңгээли;

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 23-августундагы №496 "Кыргыз Республикасында жогорку кесиптик билим берүүнүн эки баскычтуу түзүмүн түзүү жөнүндө" токтому менен жогорку кесиптик билим берүүнүн төмөнкү адистиктеринин тизмеси белгиленген. бүтүрүүчүгө "адис" квалификациясы:

- Гуманитардык илимдер (Клиникалык психология, Соттук экспертиза, Котормо жана котормо таануу, Бажы иши, Педагогикалык билим берүү, Кыргыз эмес окуу жайларында мамлекеттик тил);
- Саламаттыкты сактоо (Жалпы медицина, педиатрия, профилактикалык медицина, стоматология, фармация, медайымдык иш);
- Маданият жана искусство (искусство таануу, театр таануу, хореографиялык искусствонун тарыхы жана теориясы, музыка таануу, кино таануу, кинематография, көркөм сүрөт искусствосунун тарыхы жана теориясы, аспаптык аткаруу (аспаптардын түрлөрү боюнча), вокалдык искусство (вокалдык искусствонун түрлөрү боюнча), Дирижерлук (аткаруу искусствосунун топторунун түрлөрү боюнча),

Композиция, Сахнадагы музыкалык искусство (түрлөрү боюнча), Үн инженериясы (колдонуу чөйрөсү боюнча), Актердук искусство, Режиссёрдук (колдонуу чөйрөсү боюнча), Театралдык жана декоративдик искусство, Хореографиялык искусство, Балетмейстер режиссёру, Хореография педагогикасы, Дизайн, Интерьер жана жабдуулар, Декоративдик-прикладдык искусство жана элдик кол өнөрчүлүк, Монументалдык жана декоративдик искусство, Живопись, Графика, Скульптура, Адабий чыгармачылык, Элдик көркөм чыгармачылык, Коомдук жана маданий иш-чаралар, Букмекердик, Музей иштери жана эстеликтерди коргоо);

- Техникалык илимдер (маалымат коопсуздугу);
- Айыл чарба (ветеринария);
- Геодезия жана жерге жайгаштыруу (Колдонмо геодезия);
- Геология, пайдалуу кен чыккан жерлерди чалгындоо жана иштетүү (Колдонмо геология, Геологиялык чалгындоо технологиясы, Тоо-кен иштери, Тоо-кен же мунай жана газ өндүрүүнүн физикалык процесстери);
- Архитектура жана курулуш (Темир жолдорду, көпүрөлөрдү жана транспорттук тоннелдерди куруу жана эксплуатациялоо);
- Техносферанын коопсуздугу (Өрт коопсуздугу);
- Дисциплиналар аралык адистиктер (өнөр жай экономикасы);
- Материал таануу, металлургия жана машина куруу (түстүү металлдардын металлургиясы);
- Транспорттук техника жана технологиялар (Темир жол кыймылдуу составы).

Студенттер окуу планында каралган тандоо дисциплиналары үчүн бөлүнгөн окуу убактысынын ичинде бир нече курстарды тандап алууга укуктуу.

Адистерди даярдоо программасына тапшыруу үчүн талапкерлердин жалпы орто билими тууралуу же орто кесиптик (же жогорку кесиптик) билими тууралуу мамлекеттик үлгүдөгү аттестаты/диплому болушу керек.

Окуу жайга кабыл алынгандан кийин, абитуриенттерге негизинен бакалавр даражасы программасына кабыл алуу талаптары коюлат.

Адистерди даярдоонун билим берүү программасын толук өздөштүргөн

жана мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациядан ийгиликтүү өткөн ЖОЖдун бүтүрүүчүлөрү жогорку билими жөнүндө дипломду жана “адис” академиялык даражасын алышат. Корутунду мамлекеттик аттестация мамлекеттик экзамендерди жана/же диссертацияларды коргоону камтыйт.

2.11 “Философия доктору (PhD)/профиль адистиги боюнча доктор” квалификациялык деңгээли

ЖОЖдон кийинки кесиптик билим берүү профили боюнча илимдин кандидаты жана доктору, философия доктору (PhD)/доктору деген окумуштуулук даражалары бар илимий жана илимий-педагогикалык кадрларды даярдоо программаларын ишке ашырууну болжолдойт.

Жогорку окуу жайынан кийинки кесиптик билим берүүнү уюштуруунун тартиби Кыргыз Республикасынын мыйзамдары менен аныкталат.

Негизги докторантура (PhD/профиль боюнча) – эл алдында диссертациясын коргоонун жыйынтыктары менен профили боюнча философия докторунун (PhD)/докторунун квалификациясын ыйгаруу аркылуу жогорку квалификацияланган адисти даярдоону ишке ашыруучу, окуу ишмердүүлүгүн жана илимий изилдөөлөрдүн интеграциясын камсыз кылуучу ЖОЖдон кийинки кесиптик илимий-билим берүү программасы.

“Билим берүү жөнүндө” мыйзамдагы аныктамага ылайык, философия илимдеринин доктору (PhD)/профиль боюнча доктор – тиешелүү окуу планын жана илимий-изилдөө иштерин бүтүргөн адамдарга жогорку окуу жайынан кийинки кесиптик билим берүүнүн (базалык докторантуранын) квалификациясынын деңгээли. диссертацияны коргоого, илимий изилдөөлөрдү жүргүзүүгө жана башка кесиптик иш жүргүзүүгө укуктуу».

Илимий жана илимий-педагогикалык кадрларды даярдоо, эреже катары, жогорку кесиптик билим берүү уюмдарында жана илимий мекемелерде түзүлүүчү изденүүчүлүк, аспирантура, адъюнктура, докторантура жана негизги докторантура (PhD/профиль боюнча) аркылуу жүзөгө ашырылат.

Илимдин кандидаты жана илимдин доктору илимий даражалары изденүүчү тарабынан диссертацияны ачык коргоонун жыйынтыгы боюнча кабыл алынган диссертациялык кеңештин өтүнүч катынын негизинде мамлекеттик аттестациялык орган тарабынан ыйгарылат. Философия илимдеринин доктору (PhD)/изилдөө багыты боюнча доктор илимий даражасы Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан

белгиленген тартипте ыйгарылат.

Улук илимий кызматкердин, доценттин, профессордун окумуштуулук наамдары мамлекеттик аттестациялоо органы тарабынан жогорку окуу жайынын (илим-изилдөө институтунун) окумуштуулар кеңешинин (илимий-техникалык) чечиминин негизинде ыйгарылат.

2013-2017-жылдары Кыргыз Республикасынын 7 жогорку окуу жайларында философия доктору (PhD)/доктор программаларын пилоттоо жүргүзүлгөн.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2020-жылдын 11-декабрында № 601 “Философия докторун (PhD)/илимдин докторун даярдоону жөнгө салуучу актыларды бекитүү тууралуу” токтому менен төмөнкүлөр бекитилди:

- Жогорку окуу жайдан кийинки кесиптик билим берүүнү (базалык докторантура (PhD)/профиль боюнча) уюштуруунун жана профили боюнча философия докторунун (PhD)/докторунун квалификациясын берүүнүн тартиби жөнүндө жобо;
- Философия илимдеринин докторун (PhD) / илимдин докторун даярдоо үчүн аккредиттелген билим берүү программаларына минималдуу талаптар.

"Жоболор" жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдарынын жана илимий мекемелеринин профилдеги философия докторлорун (PhD) докторлорун даярдоо программаларын ишке ашыруунун тартибин бекитет, алар кабыл алуунун жана окутууну уюштуруунун, дайындоонун тартибин белгилейт. квалификация жана диплом берүү, ошондой эле кандидаттык диссертацияга, аны коргоого жана окуунун натыйжаларына жана ишке ашыруу шарттарына талаптар.

Негизги докторантуранын (PhD)/адистик боюнча окуу планы университет же илимий мекеме тарабынан иштелип чыгат жана бекитилет.

Программанын татаалдыгы программанын өзгөчөлүктөрүнө жараша 180ден 240 кредитке чейин жетет, анын ичинен 60 кредиттен кем эмеси окуу дисциплиналарын изилдөөгө бөлүнөт. Илимий-изилдөө иштеринин татаалдыгы 120 кредиттен кем эмес, анын ичинде ар кандай максаттар үчүн стажировкаларды жана/же стажировкаларды, ошондой эле аттестациянын бардык түрлөрүн, анын ичинде кандидаттык диссертацияны эл алдында коргоону камтыйт.

"Жогорку окуу жайынан кийинки кесиптик билим берүүнү уюштуруунун тартиби жөнүндө жобо" докторанттарга төмөнкүдөй

талаптарды белгилейт:

- докторант билим алуу мезгилинде диссертациялык изилдөөнүн илимий жыйынтыктарын чагылдырган экиден кем эмес Web of Science жана Scopus эл аралык системалары менен индекстелүүчү нөлдүк эмес импакт-фактору бар илимий ишин илимий басылмаларда жарыялоого милдеттүү.
- докторант билим алуу мезгилинде бир айдан кем эмес мөөнөткө чет өлкөлүк илимий - изилдөө стажировкасын же практикасын өтүүгө тийиш.

Окуу планын толук бүтүргөн жана кандидаттык диссертациясын ийгиликтүү жактаган докторантка, ошондой эле ЖОЖдордо түзүлгөн жюри мүчөлөрүнө философия илимдеринин доктору (PhD)/ ошол тармак боюнча доктор квалификациясы ыйгарылат, ага мамлекеттик диплом ыйгарылат.

2.12 Билим берүү программасы

Билим берүү программасы (мындан ары - ББП) окутуунун тиешелүү чөйрөсүндө окуу процессинин максаттарын, күтүлгөн натыйжаларын, мазмунун жана ишке ашырылышын уюштурууну жөнгө салуучу окуу-методикалык документтердин жыйындысы.

Төмөнкү таблицаларда мамлекеттик билим берүү стандарттарында белгиленген негизги билим берүү программасынын түзүмүнө талаптар келтирилген. Мына ушул талаптардын негизинде университеттер эмгек рыногунун керектөөлөрүн эске алуу менен окуу программаларын иштеп чыгышат.

Бакалаврлар үчүн ООП даярдоонун структурасы		Бакалаврлар үчүн РЕР окутуунун көлөмү жана анын кредиттердеги блоктору
Блок 1	I. Гуманитардык, социалдык жана экономикалык цикл II. Математикалык жана табият таануу цикли III. Кесиптик цикл	165-215

Блок 2	Машыгуу	15-60
Блок 3	Мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестация	10-15
Бакалаврды даярдоо үчүн билим берүү программаларынын көлөмү		240
Магистрлер үчүн ПЛОНу даярдоонун структурасы		Магистрлер үчүн PLO окутуунун көлөмү жана анын блоктору кредиттерде
Блок 1	Дисциплиналар (модульдер)	60-90
Блок 2	Машыгуу	20-40
Блок 3	Мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестация	10-20
Магистрлер үчүн PLO окутуунун көлөмү		120

Адистик боюнча билим берүү программаларынын түзүмү		Адистик боюнча жалпы билим берүү программасынын көлөмү жана анын кредиттердеги блоктору
Блок 1	I. Гуманитардык, социалдык жана экономикалык цикл II. Математикалык жана табият таануу цикли III. Кесиптик цикл	185-260
Блок 2	Машыгуу	25-90
Блок 3	Мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестация	10-25
Адистик боюнча билим берүү программаларынын көлөмү		300

Адистик боюнча билим берүү программаларынын ар бир блогуна тиешелүү болгон дисциплиналардын (модульдардын) жыйындысы жана алардын эмгек сыйымдуулугу форма боюнча аны өздөштүрүүнүн

натыйжаларына талаптарды эске алуу менен блок үчүн белгиленген көлөмдө ЖОЖ тарабынан өз алдынча аныкталат. улуттук квалификациялык базада каралган окутуунун натыйжаларынын жыйындысы.

2.13 Окуучуну/билим алуучуну баалоо

Студенттерди жана бүтүрүүчүлөрдү даярдоонун сапатын баалоо учурдагы, аралык жана жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестацияны камтууга тийиш. Баалоо инструменттеринин маалымат базалары окуу (адистик) багыты боюнча билим берүү стандартынын негизинде университет тарабынан иштелип чыгат жана бекитилет.

Студенттер баллдык-рейтинг системасын колдонуу менен бааланышы мүмкүн.

Баалоо ар бир студенттин окуу (адистик) жаатындагы стандартта бекитилген компетенциялардын өнүгүү деңгээлин аныктоого багытталган.

Студенттерди жана бүтүрүүчүлөрдү аттестациялоого, жыйынтыктоочу квалификациялык иштердин мазмунуна, көлөмүнө жана түзүмүнө талаптар ЖОЖдун бүтүрүүчүлөрүн мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациялоо жөнүндө жобону эске алуу менен ЖОЖ тарабынан аныкталат.

3. Профессордук-окутуучулук (педагогикалык) курамы

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2004-жылдын 3-февралында №53 "Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюму жөнүндө жобо" токтому менен илимий-педагогикалык кызматкерлердин (окутуучулук курамдын, профессордук-окутуучулук курамдын, илимий кызматкерлердин), инженердик-техникалык жана университеттин техникалык, административдик-чарбалык, окуу жана көмөкчү, тейлөөчү ж.б. кызматкерлеринин кызмат орундары бекитилген.

Университеттин профессордук-окутуучулар курамына: ассистенттер, окутуучулар, улук окутуучулар, доценттер, профессорлор, кафедра башчылары, факультеттердин декандары кирет.

Мамлекеттик ЖОЖдорго профессордук-окутуучулук курамды кабыл алуу жана бошотуу Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2012-жылдагы 29-майындагы № 346 токтому менен бекитилген, “Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларынын профессордук-окутуучулук курамынын кызмат орундарын алмаштыруу тартиби жөнүндө” жобонун талаптарына ылайык жүргүзүлөт.

ЖОЖдун профессордук - окутуучулук курамынын бош кызмат орундарын ээлөө үчүн: факультет декандары, кафедра башчылары, профессорлор, доценттер, ЖОЖдордун окутуучуларына тиешелүү илимий даражасы жок (көркөм өнөр, дене тарбия ЖОЖдору, аскердик окуу жайлар жана чет тилдер жана дене тарбия кафедралары үчүн) кабыл алынышы мүмкүн бирок кеминде 10 жылдык илимий-педагогикалык иш профессор үчүн, жана 5 жыл доцент үчүн, илимий эмгектери, окуу куралдары жана жетектөөчү лекциялары талаптагыдай илимий, теориялык жана методикалык деңгээлде жарыяланган болуш керек.

Жеке менчик жогорку окуу жайларында жумушка алуу критерийлери жергиликтүү ченемдик укуктук актылар менен аныкталат. Жумушка алуу эмгек келишиминин негизинде ишке ашырылат.

Университеттин профессордук-окутуучулук курамынын сандык жана сапаттык көрсөткүчтөрү кесиптик жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү программалары үчүн мамлекеттик билим берүү стандарттары жана лицензиялык талаптар менен жөнгө салынат. Бир программа боюнча педагогикалык персоналдын саны мугалим/студенттин катышына жараша аныкталат.

Өзгөчө статусу бар ЖОЖдор камкорчулар кеңештери менен макулдашып, өз штаттарын өз алдынча аныкташат.

3.1 Педагогикалык иш менен алектенүү укугу

“Билим берүү жөнүндө” КРнын мыйзамына ылайык педагогикалык ишмердүүлүк менен алектенүүгө зарыл билимге жана тийиштүү педагогикалык квалификацияга ээ болгон адамдар укуктуу.

Бул иш 43-берене менен жөнгө салынат “Мугалимдик ишмердүүлүк менен алектенүү укугу. Педагогикалык ишмердүүлүктүн принциптери” жана ушул статьяга ылайык:

1 . Педагогикалык иш менен алектенүүгө төмөнкү адамдар укуктуу:

1) орто же жогорку кесиптик педагогикалык билими бар;

2) орто же жогорку кесиптик билими бар, педагогикалык адистик боюнча кайра даярдоодон өткөн;

3) практиктин, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчынын, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутатынын, судьянын негизги ишин педагогикалык иш менен айкалыштыргандар.

2. Педагогикалык адистик боюнча кайра даярдоо менчигинин түрүнө карабастан орто, жогорку кесиптик жана башка лицензиясы бар билим берүү уюмдарында билими жөнүндө документ берүү менен тездетилген программа (педагогикалык минимум) боюнча жүргүзүлөт.

3. Кесиптик жогорку билим берүүнүн билим берүү уюмдарында педагогикалык ишмердүүлүк менен алектенүүгө кеминде магистратура/адис билими бар адамдарга уруксат берилет.

4. Соттуулугу бар же тизмеси Министрлер Кабинети тарабынан аныкталуучу медициналык каршы көрсөтмөсү бар адамдарга педагогикалык иш менен алектенүүгө жол берилбейт. Педагогдук иш менен алектенүү укугунан ажыратуу Кыргыз Республикасынын кылмыш-жаза мыйзамдарына ылайык жүзөгө ашырылат.

5. Жалпы билим берүү уюмдарынын китепкана кызматкерлери педагогикалык кадрлардын статусуна тең.

6. Мектепке чейинки билим берүү уюмдарынын педагогдору статусу жана эмгек акысы боюнча башталгыч билим берүүнүн педагогикалык курамына бирдей.

7. Мугалимдин педагогикалык ишмердигинин негизги принциптери болуп төмөнкүлөр саналат:

1) окуучуну окутууга, тарбиялоого жана өнүктүрүүгө инсанга багытталган мамиле;

2) окутуунун, тарбиялоонун жана өнүктүрүүнүн гуманисттик мүнөзү, окуучунун укуктарын жана эркиндиктерин, улуттук жана маданий салттарды урматтоону камсыз кылуу;

3) дүйнөгө, жалпы адамзаттык адеп-ахлактык принциптерге жана моралдык баалуулуктарга илимий негизделген көз карашка берилгендик;

4) жынысы, расасы, тили, майыштыгы, улуту, дини, жашы, теги, мүлктүк же башка абалы боюнча студентке тике, жашыруун жана (же) кыйыр басмырлоону, укуктарын чектөөнү же жеңилдиктерди берүүнү болтурбоо; ошондой эле башка жагдайлар;

5) окуучуну мекенге болгон сүйүүнүн, бийик атуулдуктун, сабырдуулуктун, элдердин достугунун духунда тарбиялоо;

6) билим берүү процессинин үзгүлтүксүздүгүнө;

7) академиялык эркиндик жана академиялык бүтүндүк;

8) окутуу, тарбиялоо жана өнүктүрүү принциптеринин биримдиги;

9) илимдин, техниканын жана маданияттын акыркы жетишкендиктеринин негизинде билимди өркүндөтүү;

10) окуучулардын окуу жетишкендиктеринин натыйжалары боюнча иштин натыйжаларын баалоо;

11) студенттер жана алардын үй-бүлөлөрү менен өз ара аракеттенүү;

12) ишмердүүлүгүнө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган балдардын жана жаштардын бирикмелери, эмгек жамааттары, ошондой эле кызыкдар мамлекеттик жана мамлекеттик эмес уюмдар менен кызматташуу.

Педагогикалык билими жана квалификациясы жок адамдар педагогикалык (мугалимдик) ишке төмөнкү учурларда укуктуу:

- кайра даярдоодон өтүү;

- репетитордук жана окутуу формасында сабактарды өткөрүү.

Жогорку кесиптик билим берүү уюмдарында окутуучулук иш менен алектенүүгө, эреже катары, магистратурадан төмөн эмес билими бар адамдарга уруксат берилет.

Кыргыз Республикасынын Президентинин “Кыргыз Республикасынын кесиптик жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын потенциалын жана атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу боюнча чаралар жөнүндө” Жарлыгына ылайык өзгөчө статуска ээ болгон ЖОЖдор жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын кызмат орундарын ээлөөнүн тартибин өз алдынча аныктоого укуктуу. окутуучу кадрлар.

Тизмеси КРнын мыйзамдарында аныкталган соттолгон же медициналык карама-каршы көрсөткүчтөрү бар адамдарга педагогикалык ишмердүүлүк менен алектенүүгө жол берилбейт.

Педагогдук иш менен алектенүү укугунан ажыратуу Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жүзөгө ашырылат.

3.2 Педагогдордун/мугалимдердин укуктары жана милдеттери

“Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 44-беренесине ылайык: “Педагогикалык кызматкердин укуктары жана милдеттери”:

1. Педагогикалык кызматкер төмөнкүлөргө укуктуу:

1) мамлекеттик билим берүү стандарттарына ылайык билим берүү программаларын, окутуунун формаларын жана ыкмаларын, окуу китептерин жана окуу-методикалык каражаттарды тандоо эркиндиги;

2) инновациялык методдорду жана технологияларды түзүүгө жана пайдаланууга, илимий-педагогикалык эксперименттерди жүргүзүүгө, билим берүү процессине алдыңкы педагогикалык тажрыйбаны киргизүүгө;

3) окуучулардын жогорку билим алгандыгы жана башка жетишкендиктерин кубаттоого жана сыйлоого;

4) Кыргыз Республикасынын салык мыйзамдарында белгиленген тартипте жеке педагогикалык иш-аракеттери, репетиторлук жана окутуу формасында сабактарды өткөрүү үчүн;

5) билим берүү уюмун башкарууга катышууга;

6) үзгүлтүксүз квалификациясын жогорулатуу, методикалык колдоо жана насаатчылык үчүн.

2. Педагогикалык кызматкер КРнын Эмгек кодексине жана КРнын башка ченемдик укуктук актыларына ылайык толук эмес жумуш убактысында иштөө укугунан пайдаланат.

3. Окуучулардын жогорку окуудагы жана башка жетишкендиктери үчүн менчигинин түрүнө карабастан билим берүү уюмунун педагогикалык кызматкери билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын ведомстволук сыйлыктарына, мамлекеттик сыйлыктарга, ардак наамдарга жана атайын белгилерге көрсөтүлөт.

Мугалимдер төмөнкүлөргө милдеттүү:

- педагогикалык этиканын нормаларын сактоого;
- окуучулардын билим берүү программаларын мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарынан төмөн эмес деңгээлде өздөштүрүүсүн камсыз кылуу;
- өз алдынчалыкты, окууга чыгармачылык мамилени өнүктүрүү жана окуучулардын жүрүм-турумунун жогорку моралдык стандарттарын калыптандыруу;
- 5 жылда бир жолудан кем эмес профессионалдык деңгээлиңизди өркүндөтүү жана квалификацияңызды жогорулатуу;

- жаш балдарга карата эмоционалдык, психикалык жана физикалык зомбулукту болтурбоо.

Билим берүү уюмдарынын педагогдорун/мугалимдерин саясий иш-чараларга тартууга да мыйзам тарабынан тыюу салынган.

3.3 Билим берүү системасынын кызматкерлерин социалдык жактан коргоо

Билим берүү уюмунун кызматкерине эмгек акы жана кызматтык маянасы эмгек келишиминде (контрактында) каралган функционалдык милдеттерди жана жумуштарды аткаргандыгы үчүн төлөнөт. Кызматкердин башка жумуштарды жана милдеттерди аткаруусу үчүн акы Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралгандан башка учурларда иштин көлөмүнө жараша кошумча келишим боюнча төлөнөт.

Мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарынын кызматкерлерине эмгек акы төлөөнүн шарттары Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинети тарабынан аныкталат.

Билим берүү уюмдары өздөрүнүн карамагында болгон эмгек акынын каражаттарынын чегинде илимий изилдөөлөрдү жүргүзгөн жана илимий-педагогикалык кадрларды даярдоочу адамдардын эмгек акысын дифференцияланган жогорулатууну өз алдынча белгилей алышат.

Айыл жеринде жайгашкан билим берүү уюмдарында иштеген педагогикалык кызматкерлер үчүн кошумча акы Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан аныкталган тартипте белгиленет.

Билим берүү уюму эмгек акыга болгон өзүнүн каражаттарынын чегинде кызматкерлерге үстөк акыларды, материалдык кызыктыруунун жана компенсациялардын башка түрлөрүн белгилей алат, ошондой эле окуу, усулдук жана илимий адабияттарды сатып алууга каражаттарды бөлө алат.

Билим берүү уюмдарынын кызматкерлери жыл сайын мамлекеттик дарылоо-профилактикалык мекемелерде акысыз амбулатордук медициналык кароодон өтүүгө милдеттүү.

Билим берүү тутумунун кызматкерлерин социалдык жактан коргоо “Билим берүү жөнүндө” КРнын Мыйзамынын 45-беренеси менен координацияланат: Педагогикалык кадрлардын социалдык укуктары жана кепилдиктери.

1. Мамлекет педагогикалык кадрларга эмгек жана турмуш-тиричиликтин тийиштүү шарттарын кепилдейт.

2. Педагогикалык кызматкердин эс алуу укугу окуу жүктөмүн

сарамжалдуу пландаштыруу, жумалык эс алууну, ошондой эле Кыргыз Республикасынын эмгек мыйзамдарында каралган ар жылдык акы төлөнүүчү өргүүлөрдү берүү менен камсыз кылынат.

3. Педагогикалык кызматкердин иш күнүнүн жана жумуш жумасынын узактыгы Кыргыз Республикасынын эмгек мыйзамдары менен аныкталат. Мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарында окуу жүктөмү Министрлер Кабинети бекиткен типтүү стандарттар менен аныкталат.

4. Мамлекет билим берүү уюмдарынын педагогикалык жана илимий-педагогикалык кызматкерлерине илимий-педагогикалык, окуу-усулдук, ойлоп табуучулук, эксперименталдык жана эксперттик иш-аракеттерди жүргүзүү үчүн эмгек өргүүсүн берүүнү кепилдейт.

5. Педагогикалык кызматкер Кыргыз Республикасынын саламаттык сактоо жаатындагы мыйзамдарына ылайык санитардык-гигиеналык, эпидемияга каршы, дарылоо-профилактикалык иш-чараларды жүргүзүү жолу менен ишке ашырылуучу ден соолугун коргоого укуктуу.

6. Педагогикалык кызматкер мамлекеттик кепилдик программасынын алкагында мамлекеттик дарылоо-профилактикалык мекемелерде жыл сайын амбулатордук медициналык кароодон өтүүгө милдеттүү.

7. Мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарынын педагогикалык кызматкери Министрлер Кабинети тарабынан белгиленген тартипте санаториялык-курорттук дарыланууга, пансионаттарда жана туристтик борборлордо эс алууга укуктуу.

8. Айыл жеринде жайгашкан билим берүү уюмдарына иштөө үчүн жиберилген орто жана жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын педагогикалык факультеттеринин бүтүрүүчүлөрүнө жаш мугалимдин депозити берилиши мүмкүн.

9. Профессордук курамды айыл чарба жана профессионалдык педагогикалык ишмердүүлүк менен байланышпаган башка жумуштарга тартууга жол берилбейт.

10. Мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарынын педагогикалык курамынын балдарын мамлекеттик жана муниципалдык мектепке чейинки билим берүү жана жалпы билим берүү уюмдарына кабыл алуу артыкчылыктуу тартипте жүзөгө ашырылат.

3.4 Педагогикалык кадрлардын квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо

Педагогикалык кадрлардын квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо КРнын Өкмөтүнүн 2004-жылдын 3-февралындагы №53 токтому менен бекитилген КРда кошумча кесиптик билим берүү жөнүндө жобо менен жөнгө салынат.

Билим берүү уюмдарын башкаруунун натыйжалуулугун жогорулатуу максатында мамлекет жана билим берүү уюмдары билим берүү системасындагы жетекчилердин жана башка педагогикалык кадрлардын квалификациясын жогорулатуу жана даярдоо үчүн шарттарды түзөт.

Педагогикалык кадрлардын квалификациясын жогорулатуу, анын ичинде квалификациясын жогорулатуу менчигинин түрүнө карабастан билим берүү уюмдарында жана (же) башка квалификацияны жогорулатуу уюмдарында жүргүзүлөт. Квалификацияны жогорулатуу зарылчылыгына жараша, бирок кызматкерлердин бүткүл иштөө мөөнөтүндө 5 жылда бир жолудан кем эмес жүргүзүлөт. Квалификацияны жогорулатуунун жыштыгы иш берүүчү тарабынан белгиленет.

Адистердин квалификациясын жогорулатуу жана кесиптик кайра даярдоо жумуштан тышкары, өндүрүштөн, жарым-жартылай жумуштан тышкары жана окутуунун жеке формалары аркылуу ишке ашырылат. Квалификацияны жогорулатуунун жана кесиптик кайра даярдоонун мөөнөттөрү жана формасы заказчынын керектөөлөрүнө ылайык аны менен түзүлгөн келишимдин негизинде билим берүү уюмдары тарабынан белгиленет.

Квалификацияны жогорулатуу боюнча кошумча билим берүү программалары кыска мөөнөттүү тематикалык окуу курстары же тематикалык жана көйгөйлүү семинарларга катышуу аркылуу билим берүү стандарттарынын барган сайын өсүп жаткан талаптарына ылайык билимдерди жана компетенцияларды жаңылоо максатында 72 саатка ишке ашырылат.

100 сааттан ашык узак окуу программалары актуалдуу көйгөйлөрдү тереңдетип изилдөө же кесиптик көндүмдөрдү алуу максатында ишке ашырылат.

Кесиптик кайра даярдоонун кошумча билим берүү программалары 500 сааттан ашык көлөмдө ишке ашырылып жаткан кесиптик билим берүүнүн алкагында адиске кесиптик иштин жаңы түрүн жүргүзүү үчүн зарыл болгон билимдерди жана компетенцияларды камсыз кылуучу окуу программалары боюнча ишке ашырылат.

Квалификацияны кеңейтүү жана кесиптик иштин жаңы түрүн ишке ашыруу максатында 1000 сааттан ашык көлөмдө ээ болгон адистиктин негизинде кошумча квалификацияларды берүү менен жогорку билимге кошумча билим берүү программалары ишке ашырылууда.

Кошумча билим берүү программалары жеке билим берүү программалары боюнча да, өз алдынча окуу түрүндө да ишке ашырылышы мүмкүн.

Эреже катары, мугалимдер өз квалификациясын университеттердин ичинде жана алардын ортосунда курстар, семинарлар жана тренингдер аркылуу жогорулатат. Эл аралык долбоорлордун алкагында уюштурулган тренингдер, семинарлар өзгөчө роль ойнойт.

Кыргыз Республикасында кошумча кесиптик билим берүүнү аяктагандыгын ырастоочу документтердин төмөнкү түрлөрү белгиленет: аттестат, аттестат, аттестат, диплом.

4. Жогорку окуу жайын башкаруу

Кыргыз Республикасынын “Билим берүү жөнүндө” Мыйзамы ЖОЖду башкаруунун төмөнкүдөй принциптерин белгилейт: демократиялаштыруу, децентралдаштыруу, көз карандысыздык жана өз алдынча башкаруу.

Университеттин биргелешкен башкаруу органдары болуп жалпы чогулуш, камкорчулар жана илимий кеңештер саналат.

Түздөн-түз башкарууну ректор, директор, жетекчи же башка жетекчи (администратор) ишке ашырат.

КРнын ички иштер, тышкы иштер жана коргоо жаатындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарынын адистештирилген мамлекеттик жогорку окуу жайларынын жетекчилерин кошпогондо, мамлекеттик жогорку окуу жайларынын жетекчилери КРнын билим берүү жаатындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы тарабынан кызматка дайындалат жана бошотулат.

“Улуттук” статусу бар мамлекеттик жогорку окуу жайларынын жетекчилери КРнын билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органынын жетекчисинин сунушу боюнча КРнын Президенти тарабынан кызматка дайындалат жана кызматтан бошотулат.

Мамлекеттик жогорку окуу жайларынын, ошондой эле “улуттук” статусуна ээ болгондордун жетекчилерин кызматка дайындоонун жана бошотуунун, анын ичинде мөөнөтүнөн мурда бошотуунун тартиби КРнын Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.

КРнын ички иштер, тышкы иштер жана коргоо чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарынын адистештирилген мамлекеттик жогорку окуу жайларынын жетекчилери КРнын Министрлер Кабинети тарабынан белгиленген тартипте кызматка дайындалышат жана кызматтан бошотулат.

Мамлекеттик жогорку окуу жайлардын жетекчилери 5 жылдык мөөнөткө дайындалат. Бир эле адам бир эле мамлекеттик жогорку окуу жайда 10 жылдан ашык мамлекеттик жогорку окуу жайынын жетекчисинин милдетин жана ишмердүүлүгүн жүргүзө албайт.

Мамлекеттик жогорку окуу жайынын, анын ичинде «Улуттук» статусуна ээ болгондордун жетекчилеринин кызмат ордуна коюлган квалификациялык талаптар Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.

Мамлекеттик жогорку окуу жайынын, анын ичинде «Улуттук»

статусуна ээ болгон жетекчи кызматтан бошотулган учурда, Кыргыз Республикасынын билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы анын милдеттерин аткарууну убактылуу жетекчинин орун басарларынын бирине жүктөйт. жаңы жетекчи дайындалды. Мамлекеттик жогорку окуу жайынын жетекчисинин милдетин аткаруучу кызматкерлерди кызматтан бошотууга же дайындоого укугу жок.

Жеке менчик ЖОЖдун ректору уюштуруучу(лар) тарабынан дайындалат.

Университеттин билим берүү программаларын ишке ашыруу боюнча түзүмдүк бөлүмдөрүнүн жетекчилери (факультеттин деканы, кафедра башчысы) тиешелүү конкурстук шайлоонун жыйынтыгы боюнча, ал эми программалардын жана кафедралардын башчылары ректор тарабынан дайындалат.

Өзгөчө статусу бар ЖОЖдор түзүмдүк бөлүмдөрдүн жетекчилерин дайындоо тартибин өз алдынча аныкташат.

Жогорку окуу жайларына жетекчилик кылуу 22-статья менен координацияланат «Билим берүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы : Билим берүү уюмдарын башкаруу

1. Билим берүү уюмдарын башкаруу демократиялаштыруу, децентралдаштыруу, автономия жана өз алдынча башкаруу принциптерине негизделет.
2. Жалпы чогулуш, камкорчу, окумуштуу, педагогикалык жана башка кеңештер же комитеттер билим берүү уюмдарын биргелешип башкаруунун формалары болуп саналат. Кошумча башкаруу органдарын тандоонун тартиби жана алардын компетенциялары Кыргыз Республикасынын мыйзамдары жана билим берүү уюмунун уставы менен аныкталат. Билим берүү уюмдарына тикелей жетекчиликти ректор, директор, жетекчи же башка жетекчи (администратор) ишке ашырат.
3. Окуучулардын, окуучулардын ата-энелеринин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) жана педагогикалык жамааттын алардын укуктарын жана мыйзамдуу таламдарын козгогон билим берүү уюмун башкаруу маселелери боюнча пикирлерин эске алуу үчүн окуучулардын, ата-энелердин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) демилгеси боюнча Билим берүү уюмдарында окуучулардын жана педагогикалык жамааттардын, ата-энелер комитеттери, окуучулардын же окуучулардын кеңештери, кесиптик бирликтер түзүлүшү мүмкүн.
4. Кыргыз Республикасынын ички иштер, тышкы иштер, коргоо, улуттук

коопсуздук чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарынын жогорку кесиптик билим берүүнүн адистештирилген мамлекеттик билим берүү уюмдарынын жетекчилерин кошпогондо, жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү уюмдарынын жетекчилери болуп саналат, билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан кызматка дайындалат жана кызматтан бошотулат.

5. "Улуттук" статусу бар мамлекеттик жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын жетекчилери билим берүү жаатындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын жетекчисинин сунушу боюнча Кыргыз Республикасынын Президенти тарабынан кызматка дайындалат жана кызматтан бошотулат. Жогорку кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү уюмдарынын, анын ичинде "улуттук" статусуна ээ болгондордун жетекчилерин кызматка дайындоонун жана кызматтан бошотуунун, анын ичинде мөөнөтүнөн мурда бошотуунун тартиби Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.
6. Кыргыз Республикасынын ички иштер, тышкы иштер, коргоо, улуттук коопсуздук чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарынын жогорку кесиптик билим берүүнүн адистештирилген мамлекеттик билим берүү уюмдарынын жетекчилери Министрлер Кабинети тарабынан белгиленген тартипте кызматка дайындалышат жана кызматтан бошотулушат.

5. Материалдык-техникалык база

Уставда каралган иш-аракеттерди камсыз кылуу максатында мамлекеттик ЖОЖдорго имараттарды, курулмаларды, шаймандарды оперативдүү башкаруу укугу берилет. Материалдык-техникалык базаны өнүктүрүү университеттин бөлүнгөн бюджеттик жана өздүк каражаттарынын чегинде ишке ашырылат. Жабдууларды сатып алууга жана капиталдык оңдоого кеткен чыгашалардын өлчөмү белгиленген тартипте бекитилген кирешелер жана чыгашалар сметаларынын чегинде болгон муктаждыктарга жана финансылык ресурстардын болушуна жараша лимиттерди белгилебестен ЖОЖ тарабынан өз алдынча аныкталат.

Мамлекеттик университеттердин окуу, илимий, өндүрүштүк ишмердүүлүктө жана билим берүү чөйрөсүндөгү башка маселелерди чечүү үчүн пайдаланылган материалдык-техникалык базасы жеке адамдарга жана уюмдарга акысыз ээлик кылууга жана пайдаланууга берилбейт.

Мамлекеттик жогорку окуу жайларынын мүлкү билим берүүдөн башка максаттарда пайдалануу үчүн алынып коюлбайт.

Кыргыз Республикасынын Президентинин “Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын потенциалын жана атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу боюнча чаралар жөнүндө” жарлыгына ылайык өзгөчө статуска ээ болгон ЖОЖдын укуктары:

- мыйзам тарабынан тыюу салынбаган окуу, консультациялык, илимий-изилдөө, басма, өндүрүш, коммерциялык жана башка иштерден киреше алууга жана аларды университеттин ишин жакшыртууга жана материалдык-техникалык базасын өнүктүрүүгө багыттоо;
- атайын каражаттардын эсебинен сатып алынган кыймылдуу жана кыймылсыз мүлктү өз алдынча, камкорчулар кеңештери менен макулдашуу боюнча тескөөгө (ажыратууга, өзгөртүүгө, ижарага алууга), ошондой эле кыймылдуу жана кыймылсыз мүлктү ижарага берүүдөн түшкөн каражаттарды тескөө;
- юридикалык жактын статусу бар ЖОЖдун түзүмдүк бөлүмдөрүнө капиталдык жана утурумдук оңдоо, аларга бекитилген, балансында турбаган материалдык-техникалык базаны өнүктүрүү менен байланышкан финансылык сарптоолорду аталган бөлүмдөрдүн бекитилген киреше жана чыгаша сметаларынын чегинде жүргүзүү укугун

берүү.

Жеке менчик ЖОЖго уюштуруучу(лар) имараттарга, курулмаларга жана жабдууларга менчик укугун өткөрүп берет же оперативдүү башкаруу укугун берет. Жеке менчик ЖОЖдун материалдык-техникалык базасы уюштуруучунун каражаттарынын жана университеттин өздүк каражаттарынын эсебинен түзүлөт.

6. Жогорку билим берүүнү каржылоо

6.1 ЖОЖды каржылоонун тартиби

Мамлекеттик жогорку окуу жайлары республикалык бюджеттен, атап айтканда, КРнын Билим берүү жана илим Министрлиги, саламаттыкты сактоо Министрлиги, маданият, маалымат жана туризм Министрлиги, транспорт жана жолдор Министрлиги, ички иштер Министрлиги, тышкы иштер Министрлиги жана Президентинин Аппараты тарабынан каржыланат.

Билим берүү уюмдарын каржылоо билим берүү уюмдарынын бардык түрлөрү жана типтери боюнча окуп жаткандардын ар бирине эсептелген типтүү ченемдердин негизинде, ар бир окуучуга иш жүзүндө жумшалуучу чыгымдарды ырааттуу көбөйтүү принцибинде жүзөгө ашырылат.

ЖОЖдорду каржылоо маселелери “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 52-беренеси менен жөнгө салынат: Билим берүү системасын каржылоо төмөнкүдөй принциптерге ылайык жүзөгө ашырылат:

1. адам капиталына, жашоо сапатына жана билим берүүгө инвестициялоо;
2. мамлекеттик билим берүү стандартынын чегинде ар бир адамдын мамлекет кепилдеген билимге бирдей жеткиликтүүлүгү;
3. билим берүү уюмдарынын автономиясы;
4. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети аныктаган тартипте ваучердик каржылоо механизми;
5. менчигинин түрүнө карабастан билим берүү уюмунун кирешелеринин жана чыгашаларынын эффективдүүлүгү, натыйжалуулугу жана ачыктыгы.

Ошондой эле, КРнын “Билим берүү жөнүндө” Мыйзамынын 47-беренесине ылайык, билим берүүнү каржылоонун булактары болуп төмөнкүлөр саналат:

1. республикалык бюджет;
2. жергиликтүү бюджет;
3. билим берүү уюмдарынын уюштуруучуларынын каражаттары, ошондой эле жеке жана юридикалык жактардын, чет мамлекеттердин жана эл аралык уюмдардын салымдарынан;
4. билим берүү уюмдарынын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган иштин натыйжасында алынган каражаттары;
5. кредиттер жана гранттар;
6. билим берүү уюмун өнүктүрүү үчүн кошумча каржылоо булактары

катары тартылган ата-энелердин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) ыктыярдуу каражаттары;

7. кесиптик башталгыч, орто кесиптик жана жогорку кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдарынын билим берүү кызматтарына акы төлөө каражаттары;

Азыркы учурда мамлекеттик жогорку окуу жайлардын бир студентин каржылоонун ченеми (мамлекеттик билим берүү грантынын базалык деңгээли) Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2016-жылдын 1-июлундагы № 370 «Мамлекеттик билим берүү грантынын өлчөмдөрүнүн негизинде Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүү уюмдарын республикалык бюджеттин каражаттарынан каржылоонун тартиби жөнүндө» токтомуна ылайык эсептелинет. Ушул эле токтомдо таблицкага ылайык окутуу чөйрөлөрүнүн (адистиктердин) топтору үчүн мамлекеттик билим берүү грантынын базалык деңгээлине түзөтүү коэффициенттери белгиленген.

Жок	Даярдоо багыттарынын (адистиктер) тобунун аталышы	Түзөтүү коэффициенти
1	Билим берүү	1.00
2	Курулуш, экономика жана менеджмент, экология, туризм	1.00
3	Энергия	1.15
4	Тоо-кен, транспорт, айыл чарбасы	1.10
5	Саламаттыкты сактоо	1.50
6	Музыкалык искусство	5.80
6-1	Визуалдык искусство	3.85
7	Маданият, искусство (музыканы, искусствону кошпогондо)	2.70
8	Компьютердик технология, телекоммуникация жана байланыш	1.20
9	Жабдуулар, технологиялык адистиктер	1.30

Бюджеттен бөлүнгөн каражат менен катар ЖОЖдун башка каржылоо булактары болуп төмөнкүлөр саналат:

- уюштуруучу катары чыккан жеке жана юридикалык жактардын, чет мамлекеттердин жана жарандардын каражаттары;
- Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган консультациялык, илимий-изилдөө, басма, өндүрүштүк жана башка киреше алып келүүчү иш-аракеттерден, ошондой эле негизги жана кошумча билим берүүнүн бардык түрлөрү боюнча бюджеттен тышкаркы билим берүү иш-аракеттеринен университеттин өздүк каражаттары, анын ичинде чет өлкө валютасы, программалар, анын ичинде мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарынын чегинде;
- жеке жана юридикалык жактардын ыктыярдуу чегерүүлөрү, башка жеке жана юридикалык жактардын, анын ичинде чет өлкөлүктөрдүн ыктыярдуу кайрымдуулук каражаттары жана максаттуу төгүмдөрү;
- кредиттер;
- Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына карама-каршы келбеген башка булактардан.

ЖОЖдорду каржылоонун негизги булагы бюджеттик каражаттар менен катар контракттык (акы төлөнүүчү) негизде окутуудан түшкөн каражаттар болуп саналат, алар ЖОЖдордун жалпы чыгашаларынын 80%дан ашыгын түзөт.

Жеке ЖОЖдорду каржылоонун аныктоочу булагы болуп контракттык (акы төлөнүүчү) негизде окутуудан түшкөн каражаттар, ошондой эле уюштуруучулардын каражаттары саналат.

Жеке ЖОЖдорду каржылоо стандарттары мамлекеттик билим берүү уюмдарын каржылоо стандарттарынан төмөн болушу мүмкүн эмес.

Кошумча булактарды тартуу ченемдерди же мамлекеттик бюджеттен каржылоонун абсолюттук көлөмүн кыскартууга алып келбейт.

Билим берүү уюмдарынын билим берүү программаларын ишке ашырууда окуу процессинин ар кандай ыкмаларын жана билим берүү технологияларын, анын ичинде дистанттык окутуу технологияларын колдонуусу аларды каржылоонун ченемдерин жогорулатууга алып келбейт.

Билим берүү уюмуна мамлекеттик бюджеттен бөлүнгөн каражаттар казыналык тарабынан көзөмөлдөнөт. Билим берүү уюму тарабынан алынган бардык башка каражаттар камкорчулар кеңеши жана мамлекеттик мекемелер тарабынан көзөмөлдөнөт.

6.2 Жогорку окуу жайлардын штаттары

Мамлекеттик жогорку окуу жайларын штаттык бирдиктер менен камсыз кылуу жана бюджет эсебинен каржылоо Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 20-ноябрындагы №788 “Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим Министрлигинин тутумунун орто жана жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын типтүү штаттарын бекитүү тууралуу” токтому менен белгиленген.

Бюджеттик каражаттардын эсебинен да, атайын каражаттардын эсебинен да жеке кызмат орундарын параллель киргизүү менен, бюджеттик каражаттардын эсебинен жүргүзүлүүчү штаттык бирдиктердин саны билим берүү уюмунун студенттеринин кыскарган жалпы контингентине бюджеттик каражаттардын эсебинен окуп жаткан студенттердин санына пропорционалдуу түрдө аныкталат.

Белгиленген токтом менен аныкталган бир катар кызмат орундары боюнча кызматкерлердин санын аныктоодо билим берүү уюмдарында бюджеттик каражаттардын эсебинен штаттык бирдиктердин санын, бюджеттик каражаттардын эсебинен билим алып жаткан студенттердин / окуучулардын жалпы санына карата пайыздык катышына жараша аныктоо принциби колдонулат.

Кыргыз Республикасынын Президентинин “Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын потенциалын жана атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу боюнча чаралар жөнүндө” жарлыгына ылайык өзгөчө статуска ээ болгон ЖОЖдор:

- профессордук-окутуучулук курамдын кызмат орундарын ээлөө тартибин өз алдынча аныктайт;
 - Камкорчулар кеңеши менен макулдашуу боюнча башкаруунун ички түзүмүн жана штаттык санын өз алдынча аныктоого;
 - университеттин түзүмдүк бөлүмдөрүнүн статусун жана аталышын, алардын ишин уюштуруунун тартибин, ошондой эле алардын жетекчилигине жана персоналына талаптарды өз алдынча аныктайт;
- Жеке менчик ЖОЖдордун штаттарын уюштуруучулардын макулдугу менен жогорку окуу жай өзү аныктайт.

6.3 Эмгек акы

Мамлекеттик жогорку окуу жайлардын кызматкерлерине эмгек акы төлөө шарттары Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 30-

сентябрындагы № 511 “Билим берүү тутумунун кызматкерлеринин айрым категорияларына эмгек акы төлөө шарттары жөнүндө” токтому менен аныкталат.

«Билим берүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 44-беренесине ылайык мамлекеттик жогорку окуу жайлары өздөрүнүн камкордук кеңештеринин макулдугу менен атайын каражаттардын сметасынын эсебинен кызматкерлерине кошумча төлөмдөрдү белгилей алышат.

Жеке менчик ЖОЖдор үчүн эмгек акы төлөө шарттары эмгек келишими менен аныкталат, бирок Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексинин 155-беренесине ылайык, алар мамлекеттик ЖОЖдор үчүн эмгек акы төлөө шарттарынан төмөн болушу мүмкүн эмес.

Билим берүү уюмунун кызматкерине эмгек акы эмгек келишиминде (контрактында) каралган функционалдык милдеттерди жана жумуштарды аткаргандыгы үчүн төлөнөт.

Билим берүү кызматкерлери кошумча төлөмдөрдү алышат:

- илимдердин докторунун же кандидатынын, философиянын докторунун (PhD)/ ошол тармак боюнча докторунун академиялык даражасы үчүн - Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык;
- 5 жылдык педагогикалык стажы үчүн - эмгек акысынын он пайызынан кем эмес, 10 жыл - жыйырма пайыздан кем эмес, 15 жана андан көп жыл - отуз пайыздан кем эмес өлчөмдө.

ЖОЖдун кызматкерлерине бийик тоолуу жана алыскы аймактарда иштегени үчүн, ошондой эле «Эмгек сиңирген» жана «Элдик» наамдары үчүн колдонуудагы мыйзамдарда каралган үстөктөр белгиленет.

Кыргыз Республикасынын Президентинин “Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын потенциалын жана атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу боюнча чаралар жөнүндө” Жарлыгына ылайык өзгөчө статуска ээ болгон ЖОЖдор төмөнкүлөргө укуктуу:

- камкорчулар кеңештери менен макулдашуу боюнча жогорку окуу жайдын бардык категориядагы кызматкерлерине эмгек акы төлөөгө, акы төлөөнүн формаларына жана өлчөмдөрүнө, материалдык кызыктыруу жана материалдык жардам көрсөтүүгө бөлүнгөн каражаттардын үлүшүн өз алдынча аныктайт;

-

6.4 Окуу акысы

ЖОЖдордо, анын ичинде жеке менчик окуу жайларында контракттык негизде окуу акысынын өлчөмүн аныктоодо, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2009-ж. 18-майдагы №300 токтому менен бекитилген, КРда акы төлөнүүчү билим берүү кызматтарына тарифтерди түзүү жана колдонуу жөнүндө жобо колдонулат.

Жогоруда аталган жобонун 5-пунктуна ылайык, ЖОЖ, ошондой эле анын түзүмдүк бөлүмдөрү тарабынан көрсөтүлүүчү акы төлөнүүчү билим берүү кызматтарынын тарифтеринин прејскурант тизмеси жетекчи тарабынан бекитилет.

Акы төлөнүүчү билим берүү кызматтарына тарифтердин туура түзүлүшүнө жана колдонулушуна жана ушул жобонун талаптарынын сакталышына мамлекеттик контроль Кыргыз Республикасынын монополияга каршы мамлекеттик органы тарабынан жүзөгө ашырылат.

6.5 Студенттер үчүн каржылык колдоо

Мамлекеттик университеттин студенти мамлекеттик грант аркылуу акысыз жогорку билим алууга укуктуу.

Жыл сайын республиканын жогорку окуу жайларына «Билим берүү жөнүндө» мыйзамынын 26-беренесине ылайык мамлекеттик бюджеттин эсебинен 5705тен кем эмес адам кабыл алынат. 2022-2023-окуу жылында мамлекет абитуриенттер үчүн 6 миң гранттык орун бөлүнгөн.

Мамлекеттик жогорку окуу жайларынын бюджеттик негизинде эң жакшы баалар менен окуган студенттери Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2005-жылдын 27-июнундагы “Кыргыз Республикасынын мамлекеттик администрациясынын башталгыч, орто жана кесиптик жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын студенттери жана студенттери үчүн стипендиянын өлчөмүн белгилөө жөнүндө” № 261 токтомуна ылайык стипендия алышат.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 24-июнундагы №350 токтомуна ылайык "Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2005-жылдын 27-июнундагы №261 токтомуна өзгөртүү киргизүү тууралуу" Кыргыз Республикасынын башталгыч, орто жана жогорку кесиптик билим берүү мамлекеттик билим берүү уюмдарынын студенттерине жана окуучуларына стипендиялардын өлчөмдөрүн белгилөө жөнүндө" токтому боюнча төмөнкүдөй өлчөмдөгү окуу үчүн стипендиялары белгиленген:

- эң жакшы баалары бар жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын студенттерине – 800 сом, педагогикалык адистиктер боюнча окуган жана эң жакшы баалары бар жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын студенттерине: 1 - курска - 1000 сом, 2 - курска-2000 сом, 3-курска-3000 сом, 4-курска-4000 сом.

Жеке ЖОЖдордун уюштуруучуларынын чечими боюнча айрым учурларда студенттер үчүн стипендиялар киргизилет, алардын өлчөмдөрү да уюштуруучулар тарабынан аныкталат.

Бакалавриат программасы боюнча 3-курста окуп жаткан күндүзгү окуу формасынын студенттерине жана 4-курста 5 жана андан ашык жыл окуп жаткан Кыргыз Республикасынын Президентинин "Кыргыз Республикасынын Жогорку окуу жайларынын күндүзгү окуу формасынын студенттерине президенттик стипендияны дайындоо жөнүндө жобону бекитүү тууралуу" 2017-жылдын 27-июнундагы № 124 Жарлыгы менен президенттик стипендия ыйгарылышы мүмкүн. Стипендия ачык конкурстун негизинде ыйгарылат, жеке болуп саналат, 1 гана окуу жылына белгиленет.

2022-жылдын 10-майында Кыргыз Республикасынын Президентинин №146 жарлыгы менен Кыргыз Республикасынын Президентинин “Эл үмүтү” эл аралык стипендиясы түзүлгөн. Кыргыз Республикасынын Президентинин “Эл үмүтү” эл аралык стипендиясын түзүү Кыргыз Республикасынын жарандарына QS World University эл аралык рейтингине ылайык жогорку окуу жайлардын 100 дүйнөлүк рейтингине кирген чет өлкөлүк университеттерде билим алууга мүмкүндүк берет. Рейтингдер, Times Higher Education. Стипендиялар адистерди даярдоонун техникалык, инженердик, экономикалык, социалдык жана гуманитардык багыттары боюнча магистратура жана PhD программалары үчүн бөлүнөт.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 28-июлундагы №397 “Кыргыз Республикасынын Президентинин “Эл үмүтү” эл аралык стипендиясын ыйгаруу жол-жоболорун жөнгө салуучу ченемдик укуктук актыларды бекитүү тууралуу” токтому менен бекитилди:

- Кыргыз Республикасынын Президентинин “Эл үмүтү” эл аралык стипендиясын ыйгаруу үчүн абитуриенттерди тандоо эрежелери;
- Кыргыз Республикасынын Президентинин “Эл үмүтү” эл аралык стипендиясынын стипендиаты менен окутуу келишимин (контракт) түзүүнүн эрежелери;
- Кыргыз Республикасынын Президентинин “Эл үмүтү” эл аралык

стипендиясын алуу боюнча типтүү келишим.

2022-жылы биринчи тогуз стипендиат Колумбия жана Стэнфорд университеттеринде, Джонс Хопкинс университетинде, ошондой эле Лондон, Копенгаген, Пенсильвания жана Техас университеттеринде магистратурага тапшырышты.

7. Билим берүүнүн сапатын камсыз кылуу

Билим берүүнүн сапатын камсыз кылуунун негизги механизмдери билим берүү ишмердүүлүгүн лицензиялоо жана аккредитациялоо болуп саналат.

7.1 Лицензиялоо

“Кыргыз Республикасындагы лицензиялык-уруксат берүү тутуму жөнүндө” жана “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык, Кыргыз Республикасынын аймагында билим берүү иши лицензиялануучу иштин түрү болуп саналат. «Кыргыз Республикасынын Билим берүү жөнүндө» Мыйзамынын 23-беренесине ылайык, билим берүү ишин лицензиялоо жана билим берүү ишин жүзөгө ашыруунун кабарлоо тартиби:

1. Төмөндө көрсөтүлгөн учурларды кошпогондо, билим берүү иши Кыргыз Республикасынын лицензиялык-уруксат берүү тутуму жөнүндө мыйзамдарында белгиленген тартипте лицензияланууга тийиш.

2. Билим берүү иши төмөнкүдөй лицензияланууга тийиш эмес:

.....

2) өзгөчө статуска ээ болгон жогорку жана жогорку окуу жайынан кийинки кесиптик билим берүү программаларын ишке ашыруучу мамлекеттик билим берүү уюмдары.

Лицензиялоонун негизги максаты билим берүү ишмердүүлүгүнө уруксат берүү жана билим берүүнүн сапатын мамлекеттик стандарттардын талаптарынын деңгээлинде кепилдикке алуу болуп саналат.

ЖОЖдор тиешелүү лицензияларды алгандан кийин гана билим берүү программаларын ишке ашыра баштайт. ЖОЖдун билим берүү программаларын, анын ичинде дистанттык окутуу технологиялары аркылуу ишке ашырууга даярдыгы билим берүү ишин жүргүзүү укугуна лицензия берүү учурунда белгиленет.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2018-жылдын 23-июлундагы №334 «Кыргыз Республикасында билим берүү ишин лицензиялоонун тартиби жөнүндө убактылуу жобону бекитүү тууралуу» токтому менен бекитилген ЖОЖдорго лицензия берүүдө төмөнкү талаптар коюлган:

- арызда көрсөтүлгөн билим берүү программаларынын арыз ээсинин

аты-жөнүнө, ишинин максаттарына жана негизги иш-аракеттерине шайкеш келүүсү;

- материалдык-техникалык, окуу-методикалык базанын, педагогикалык курамдын квалификациясынын жана абитуриенттин штаттык деңгээлинин билим берүү программаларынын мазмунуна ылайык шайкеш келиши;
- билдирилген программаларга ылайык билим берүү иштерин жүргүзүү үчүн зарыл болгон жабдылган имараттарды, жайларды жана аймактарды (жабдылган класстар, практикалык машыгуу үчүн жайлар, дене тарбия жана спорт мекемелери, тамак-аш жана медициналык кызматтар) арыз ээсинин менчиги, оперативдик башкаруусу же чарбалык башкаруусу, санитардык ченемдерди жана эрежелерди, өрт коопсуздугунун талаптарын сактоо;
- арыз ээсинде окуу-усулдук документтери, окуу, окуу-усулдук адабияттары жана башка китепканалык-маалыматтык ресурстар, ошондой эле жарыяланган билим берүү программаларына ылайык билим берүү процессин камсыз кылуу каражаттарынын болушу;
- талапкердин саны жана квалификациясы жарыяланган билим берүү программаларына ылайык, билим берүү иш-аракеттерин жүзөгө ашырууну камсыз кылган окутуучулук курамдын мамлекетте болушу же башка мыйзамдуу негизде талапкердин катышуусу;
- талапкер электрондук билим берүү чөйрөсүн, анын ичинде электрондук билим берүү ресурстарын, маалыматтык технологияларды, телекоммуникациялык технологияларды жана тиешелүү технологиялык каражаттарды иштетүү үчүн шарттардын дистанттык билим берүү технологияларын пайдалануу менен билим берүү программаларын жүргүзүп, студенттердин жайгашкан жерине карабастан окууну толук көлөмдүү алуусун камсыз кылуу;
- билим берүү программаларынын иштелип чыккан жана бекитилген окуу пландарынын болушу;
- майыптыгы бар студенттер тарабынан билим алуу үчүн атайын шарттардын болушу (мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарды окутууга мүмкүнчүлүк бербеген, студенттердин ден-соолугунун абалына конкреттүү талаптар каралган адистиктерден жана окутуу багыттарынан тышкары);

- медициналык билим берүү программаларын ишке ашыруу үчүн клиникалык базанын болушу.

Билим берүү ишмердүүлүгүнө лицензия чектөөсүз, анда Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим Министрлиги тарабынан спецификалык программаларды, окутуунун мөөнөттөрүн жана формаларын көрсөтүү менен берилет. ЖОЖдор тарабынан лицензиялык талаптардын аткарылышы мезгил-мезгили менен лицензиялык көзөмөл аркылуу көзөмөлдөнүп турат.

7.2 Аккредитация

Көрсөтүлүп жаткан билим берүү кызматтарынын сапатын тастыктоо үчүн ЖОЖдор институционалдык жана (же) программалык аккредитациядан өтөт.

Аккредитациянын максаттары:

- ✓ билим берүүнүн сапатын жогорулатууга көмөктөшүү;
- ✓ билим берүү уюмдарынын жана билим берүү программаларынын бекитилген критерийлерге жана жол-жоболорго ылайык келүүсүн көз карандысыз баалоо (Мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарынан төмөн эмес);
- ✓ билим берүү уюмдарынын жана билим берүү программаларынын сапатына көз карандысыз баа берүүнүн жыйынтыктары, ошондой эле сапаттуу билим алуу мүмкүнчүлүгү жөнүндө коомчулукка маалымдоо;
- ✓ дүйнөлүк билим берүү мейкиндигинде Кыргыз Республикасынын билим жөнүндө документтерин жана квалификациясын таанууга көмөктөшүү;
- ✓ билим берүү уюмдарынын өнүгүшүнө дем берүү жана үзгүлтүксүз өзүн-өзү баалоо жа көзөмөл на өркүндөтүү аркылуу билим берүү программаларын өркүндөтүү.

ЖОЖдор бейөкмөт, коммерциялык эмес уюмдар түрүндө түзүлүүчү таанылган аккредитациялык агенттиктер аркылуу аккредитацияланат. Аккредитациялык агенттиктердин ишин каржылоо биринчи кезекте ЖОЖдордон алынуучу аккредитациялык төлөмдөрдүн жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган башка булактардын эсебинен жүзөгө ашырылат.

Аккредитациялык агенттиктерди таануу Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 29-сентябрындагы №670 “Билим берүү тармагындагы аккредитациялык агенттиктерди таануунун тартиби” токтомуна ылайык Улуттук аккредитациялык кеңеш тарабынан жүзөгө ашырылат.

Улуттук аккредитациялоо кеңеши аккредитациялык агенттиктердин ишин таануу жөнүндө маселени коллегиялдуу жана коомдук кароо үчүн коомдук башталышта иштеген консультациялык-кеңеш берүүчү орган болуп саналат.

Улуттук аккредитациялоо кеңешинин милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

- уюмдардын арыздарын кароо жана аккредитациялоочу агенттиктер катары таануу/таанууну баш тартуу жөнүндө объективдүү чечим кабыл алуу;
- аккредитациялык агенттиктер тарабынан алардын ишмердүүлүгүнө коюлган талаптардын сакталышын көзөмөлдөө.

Аккредитациялоонун сапатын камсыз кылуу үчүн Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 29-сентябрындагы №670 “Кыргыз Республикасынын билим берүү системасында көз карандысыз аккредитациялоо жөнүндө актыларды бекитүү жөнүндө” токтому менен бекитилген:

- Билим берүү тармагындагы аккредитациялык агенттиктерди таануунун тартиби;
- Билим берүү уюмдарын жана программаларын аккредитациялоонун тартиби;
- Кыргыз Республикасындагы башталгыч, орто жана жогорку кесиптик билим берүүнүн аккредиттелген билим берүү уюмдарына карата минималдуу талаптар.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2020-жылдын 22-январындагы №18 “Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 29-сентябрындагы “Кыргыз Республикасынын билим берүү системасында көз карандысыз аккредитациялоо жөнүндө актыларды бекитүү тууралуу” токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” токтому 2015-жылдын №670 токтому менен аталган документке бир катар редакциялык өзгөртүүлөр киргизилген, ошондой эле аны аккредитациялоону жүргүзүү тажрыйбасына карата

талаптар, эл аралык агенттиктер тарабынан аттестацияланган аккредитация жүргүзүүгө укугу бар эксперттердин саны ж.б.

Аккредитациялоо учурунда аккредитацияланган университеттерге төмөнкү минималдуу талаптар коюлат:

- билим берүүнүн сапатын камсыздоо саясаты;
- билим берүү программаларын иштеп чыгуу, бекитүү, мониторинг жүргүзүү жана мезгил-мезгили менен баалоо;
- инсанга багытталган окутуу жана угуучулардын (студенттердин) жүрүшүн баалоо;
- студенттерди (студенттерди) кабыл алуу, окуунун натыйжаларын таануу жана студенттерди (студенттерди) бүтүрүү;
- окуу-тарбиялык жардамчы персонал;
- материалдык-техникалык база жана маалымат ресурстары;
- маалыматты башкаруу жана аны коомчулукка жеткирүү;
- билим берүү уюмунун финансылык ресурстарын пландаштыруу жана башкаруу.

Аккредитациялоонун жыйынтыгы боюнча агенттик төмөнкү чечимдердин бирин кабыл алат:

- 5 жылдык мөөнөткө аккредитациялоо жөнүндө;
- комментарийлер менен аккредитациялоо боюнча (шарттуу аккредитация);
- аккредитациялоодон баш тартуу жөнүндө.

Комментарийлер менен аккредитацияланган учурда (шарттуу аккредитация) ЖОЖ бир жылдан эрте эмес ошол эле агенттик тарабынан кайра аккредитацияланышы керек.

Комментарийлер менен аккредитациялоо (шарттуу аккредитация) же аккредитациялоодон баш тартуу лицензиялык контролдоого алып келет.

Өзгөчө кырдаалдардын/өзгөчө кырдаалдын шарттарында же аккредитациялоо жол-жобосуна тоскоолдук кылган форс-мажордук жагдайлардын келип чыгышында агенттикке төмөнкү чечимдерди кабыл алууга жол берилет:

- мурунку аккредитациянын жарактуулук мөөнөтүн 6 айдан ашпаган мөөнөткө узартуу жөнүндө;
- аккредитациялоо процедурасын 6 айдан ашпаган мөөнөткө жылдыруу жөнүндө;
- агенттик аныктаган тартипте дистанциялык технологияларды колдонуу менен аккредитациялоо жол-жобосун онлайн жүргүзүү жөнүндө.

8. Жогорку окуу жайларын интернационалдаштыруу

Академиялык мобилдүүлүк

Студенттердин, магистранттардын, аспиранттардын жана окутуучулардын академиялык мобилдүүлүгү ЖОЖдордун эл аралык жана билим берүү ишмердүүлүгүнүн маанилүү багыттарынын бири болуп саналат. Ал төмөнкү максаттарда ишке ашырылат:

- жогорку билим берүүнүн сапатын жогорулатуу;
- илимий изилдөөлөрдүн натыйжалуулугун жогорулатуу;
- башкаруу системасын өркүндөтүү;
- жакынкы жана алыскы чет мамлекеттердин эмгек рыногунда бүтүрүүчүлөрдүн атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу;
- алдыңкы чет өлкөлүк ЖОЖдордун тажрыйбасын үйрөнүү жана өздөштүрүү аркылуу кесиптик компетенциялардын тизмесин өркүндөтүү;
- билим берүү стандарттарынын эл аралык салыштырмалуулугуна жетишүү;
- өнөктөш университеттер менен эки тараптуу жана көп тараптуу келишимдердин негизинде чет өлкөлүк интеллектуалдык потенциалды тартуу;
- тышкы жана ички интеграциялык байланыштарды түзүү.

Акыркы жылдары Кыргызстан менен Европа Биримдиги, Япония (Жапония Эл аралык Кызматташтык Агенттиги – JICA), Германия (Германия коому) ортосундагы билим берүү тармагындагы кызматташтыктын алкагында Кыргызстандын мугалимдеринин жана студенттеринин академиялык мобилдүүлүгүнүн жогорку көрсөткүчтөрү байкалууда. Эл аралык кызматташтык - GIZ жана Германиянын академиялык алмашуу кызматы - DAAD , ошондой эле Кытай менен кызматташуу (Конфуций институту аркылуу студент алмашуу программалары).

Кыргызстандын көптөгөн ЖОЖдору Россиянын, Казакстандын, Украинанын жана башкалардын университеттери, ошондой эле Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин жана Шанхай Кызматташтык Уюмунун университеттеринин тармагы менен өкмөттөр аралык жана ведомстволор аралык келишимдердин алкагында биргелешкен билим берүү программаларын ишке ашырууда.

Жогорку окуу жайларынын студенттери үчүн академиялык мобилдүүлүктүн формалары болуп төмөнкүлөр саналат:

- өнөктөш университеттерде студент алмашуу программалары боюнча окутуу;
- Кыргызстандын ЖОЖдору менен өнөктөш университет тарабынан ишке ашырылып жаткан биргелешкен билим берүү программалары боюнча окутуу;
- тил жана илимий стажировка;
- окуу (изилдөө, өндүрүш, окутуу) практикасы (магистратура программалары үчүн);
- жайкы мектептерге катышуу;
- конференцияларга, семинарларга жана башкаларга катышуу;
- 2 тараптуу кызматташтыктын программаларынын (макулдашууларынын) алкагында студенттер жана бүтүрүүчүлөр үчүн стажировкадан өтүү;
- окуу, өндүрүштүк, квалификацияга чейинки практика (бакалавр үчүн).

Мугалимдер үчүн академиялык мобилдүүлүктүн формалары:

- биргелешкен билим берүү программаларына катышуу;
- семинарларга, илимий мектептерге катышуу: жана конференциялар ж.б.;
- биргелешкен долбоорлорго катышуу;
- кесиптик кайра даярдоо;
- кабыл алуучу өлкөнүн билим берүү иш-чараларына катышуу;
- билим берүү тармагында консультациялык жана эксперттик кызматтарды көрсөтүү.

Билим берүүнү интернационалдаштырууга Эразмус+ программасы баа жеткис чоң салымын кошот. Эразмус+ Европа Биримдигинин программасы жана ал төрт компонентти колдоо аркылуу өнөктөш өлкөлөрдүн жогорку билим берүү тармагындагы реформаларын колдоого багытталган:

1. Европа Биримдигинин өлкөлөрүндөгү университеттерге кызматкерлердин жана студенттердин академиялык мобилдүүлүгү;
2. жогорку билим берүү секторунда (АЧК) потенциалды жогорулатуу боюнча долбоорлорду каржылоо;
3. ЕБ өлкөлөрүндө магистратура даражасын алууга стипендиялык колдоо;
4. ЕБнин Жан Моне илимдер менен интеграцияны колдоо программасы.

Программа өз ишин 2014-жылдын январынан 2021-жылдын декабрына чейин баштаган (биринчи фаза). Программанын экинчи этабы учурда 2022-жылдын

январынан 2027-жылдын декабрына чейин жүрүп жатат. 2014-жылдан бери Эразмус+ программасы 3 айдан 12 айга чейинки кыска мөөнөттүү студенттик мобилдүүлүк мүмкүнчүлүгүн киргизди. Мындан тышкары, 5тен 60 күнгө чейинки мөөнөткө университеттин кызматкерлерин мобилизациялоо мүмкүнчүлүгү бар. Жыл сайын Кыргыз Республикасынын ЖОЖдору арасында долбоордук сунуштардын конкурсу жарыяланат. Долбоорлордун алкагында төмөнкү чыгашалар каржыланат:

- Кыргыз Республикасынан ЕБ өлкөлөрүнө транспорттук чыгымдар;
- мугалимдерге күнүмдүк жөлөкпул жана студенттердин айлык чыгымдары.

Академиялык мобилдүүлүккө табыштамалар Кыргыз Республикасынын ЖОЖдору тарабынан европалык университеттер менен өнөктөштүктө англис тилинде түздөн – түз Европа Биримдигинин мүчө өлкөлөрдөгү Эразмус+ агенттиктерине берилет. 2015-2023 жылдар аралыгында Кыргызстанда 439 долбоор ишке ашырылган. Аталган долбоорлордун алкагында студенттердин жана кызматкерлердин мобилдүүлүгүнүн саны бул убакыт ичинде: Кыргыз Республикасынан Европага – 1093 адам, Европадан Кыргызстанга – 39 адам. Кыргызстандын аймактык бюджетти Борбордук Азия өлкөлөрүнөн мобилдүүлүктү каржылоонун жалпы көлөмүнүн 15,8% түздү.

Эразмус+ программасынын Жогорку билим берүү тармагында дараметин жогорулатуу (HESC) компонентинин негизги максаты катышуучу-өлкөлөрдөгү жогорку билим берүүнүн сапатын жана актуалдуулугун жогорулатуу, бүтүрүүчүлөрдү ишке орноштурууну жакшыртуу үчүн жогорку билим берүү менен эмгек рыногунун ортосундагы байланышты чыңдоо, эл аралык кызматташтыкты өнүктүрүү жана өнөктөш өлкөлөрдүн жогорку окуу жайларын башкарууну жана каржылоону модернизациялоо болуп саналат.

Программанын максаттарына билим берүү программаларын иштеп чыгуу жана жаңылоо, окутуучулардын жана башкаруу персоналынын компетенцияларын жогорулатуу, менеджмент жана студенттерди тейлөө системасын жакшыртуу, МКТны кошо алганда, билим берүүнүн сапатын камсыздоонун жаңы ыкмаларын киргизүү, билим берүү программаларын жана даражаларын өз ара таанууга көмөктөшүү, эл аралык өнөктөш тармактарды түзүү, ошондой эле кош дипломдор практикасын жана биргелешкен билим берүү программаларын киргизүү кирет.

Эразмус+ кыска мөөнөттүү алмашуудан баштап жогорку окуу жайларында структуралык реформаларды жүргүзүүгө багытталган долбоорлорго чейин түрдүү иш-чараларды каржылоону сунуштайт. Бул компоненттин алкагында 2015-2023-жылдар аралыгында Кыргыз Республикасынын ЖОЖдорунун

катышуусу менен 26 долбоор ишке ашырылган, КР Билим берүү жана илим Министрлиги 9 долбоордун катышуучусу.

Эразмус+ программасынын “Биргелешкен магистрдик даражалар” компоненти стипендия менен камсыз кылат жана окуу акысын, жол кире жана жашоо чыгымдарын камтыйт. Жыл сайын октябрь-январь айларынын аралыгында Эразмус+ программасы бакалавриат студенттери жана бүтүрүүчүлөрү арасында Европа Биримдигинин өлкөлөрүндө Эразмус Мундус магистратурасында окуу үчүн сынак жарыялайт. КР студенттери тапшыра ала турган программалардын болжолдуу саны 160ты түзөт. Магистрдик программалардын каталогу https://www.eacea.ec.europa.eu/scholarships/emjmd-catalogue_en сайтында жайгашкан.

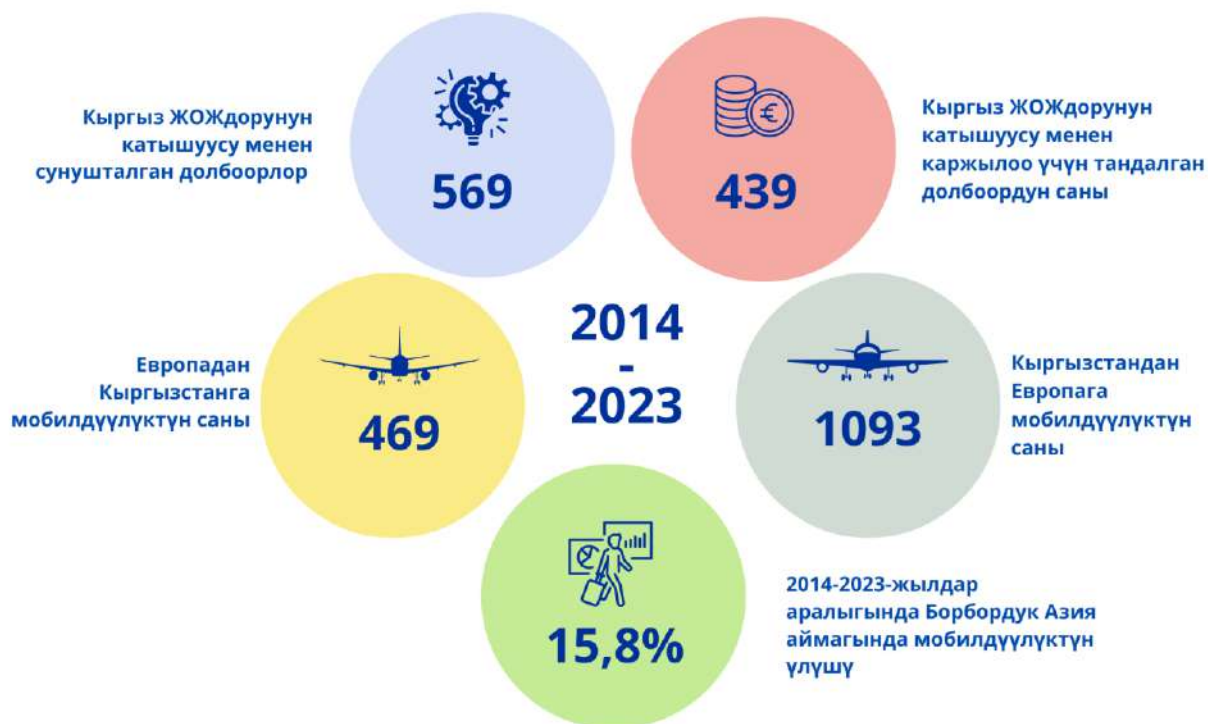
Студенттер сынакка документтердин топтомун англис тилинде даярдап, Европа Биримдигинин өлкөлөрүндөгү университеттерге түздөн-түз жөнөтүшөт. Тандоо Европа университеттеринин профессорлору тарабынан жүргүзүлөт. Орточо тандоо көрсөткүчү 13,7% түзөт.

Окутуу тилдери - англис, немис жана француз тилдери. Ар бир магистрдик программа бир жылдан эки жылга чейин созулат, анын жүрүшүндө студенттер Европанын кеминде эле, эки башка өлкөсүндө билим алышат жана биргелешкен же бир нече даражаны бүтүрүшөт. 2015-2024-жылдар аралыгында 126 адам стипендия алган. Эразмус+ тун “Жан Моне” программасынын компонентине ылайык, 2015-жылдан 2023-жылга чейинки мезгилде Кыргызстандын ЖОЖдорунун катышуусу менен 43 долбоордук өтүнмө берилген. Жан Моне программасы Эразмус+ программасынын ажырагыс бөлүгү болуп саналат жана дүйнө жүзү боюнча билим берүү мекемелеринде европалык интеграцияны изилдөөнү колдоо жана дем берүү максатында түзүлгөн. Программа француз дипломаты жана Евробиримдиктин негиздөөчүлөрүнүн бири Жан Моненин атынан аталган.

Жан Моне программасынын негизги максаты - Европа Биримдиги жана анын саясаты жөнүндө билимди жайылтуу, европалык изилдөөлөр тармагында билим берүү жана изилдөөлөрдү жайылтуу. Программа европалык интеграцияга байланыштуу академиялык жана илимий долбоорлорго, ошондой эле дүйнө жүзү боюнча билим берүү мекемелеринде адистештирилген курстарды жана программаларды түзүүгө гранттарды жана каржылык колдоону камсыз кылат. Азыркы учурда, Кыргызстанда ЕККУнун Академиясынын базасында Жан Моне компонентинин алкагында бир долбоор ишке ашырылууда – бул «Европалык климаттык саясат» модулун иштеп чыгуу долбоору. Долбоордун болжолдуу бюджетти 14, 000 еврону түзөт.

9. Кыргыз Республикасынын ЖОЖдорунун ЕБ Эразмус+ программасына катышуусунун статистикасы

Эразмус+ эл аралык академиялык мобилдүүлүк

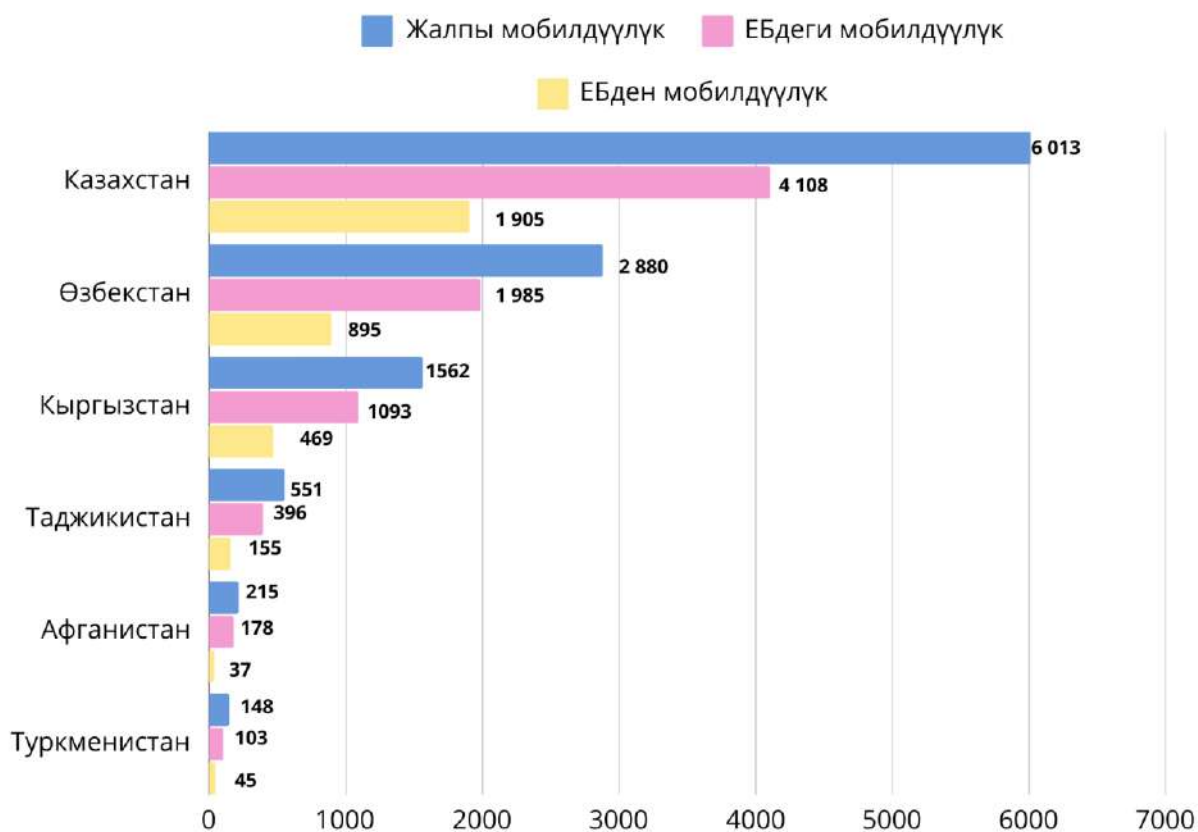
Сүрөт 2 Эразмус+ эл аралык академиялык мобилдүүлүк

**Тапшырылган жана тандалган долбоорлордун саны.
Жылдар боюнча бөлүштүрүү**

Сүрөт 3 Эл аралык академиялык мобилдүүлүк боюнча тапшырылган жана тандалган долбоорлордун саны.

**Борбордук Азия өлкөлөрү боюнча бөлүнгөн мобилдүүлүктүн саны
2014-2023**

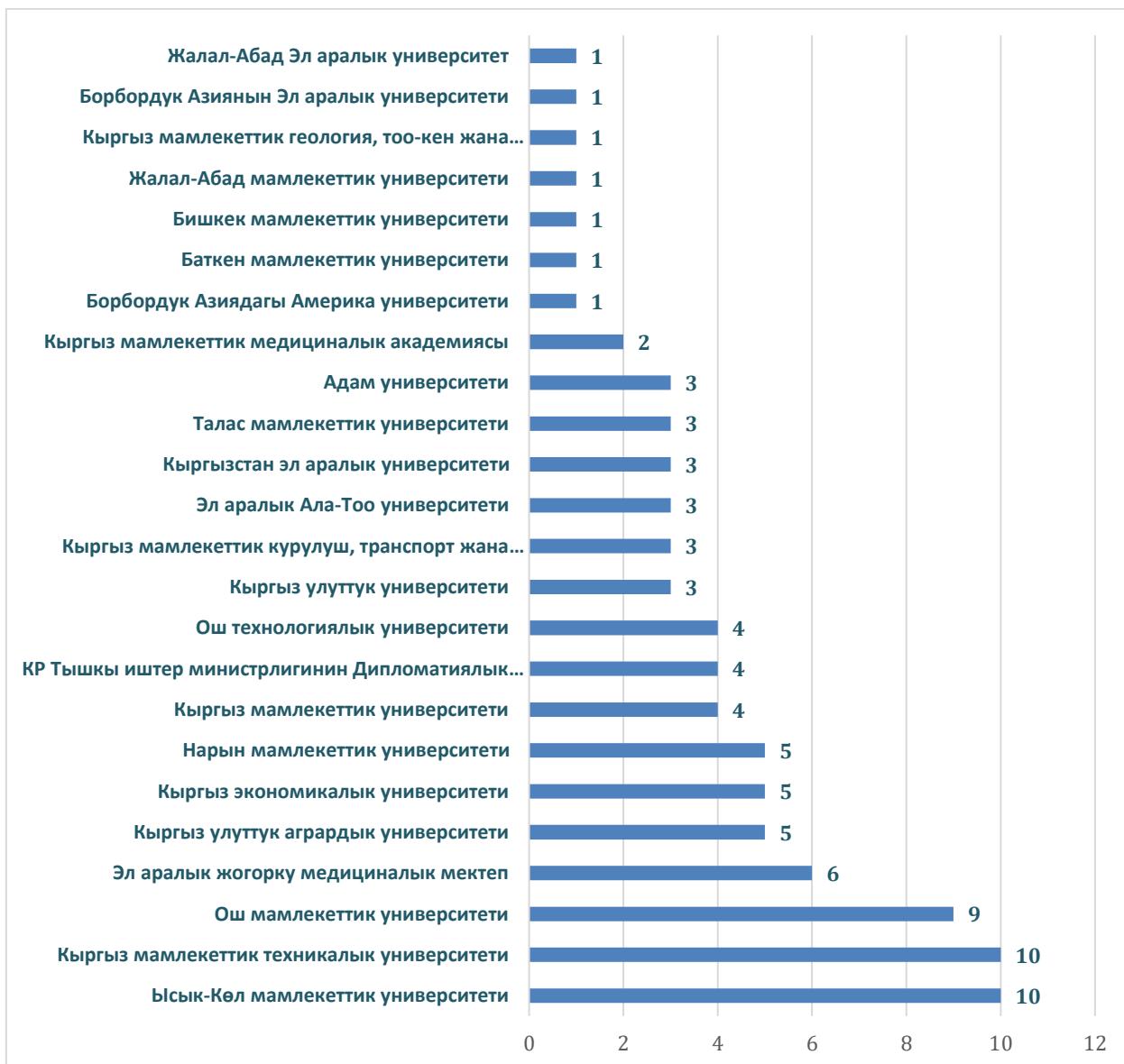
Сүрөт 4 Борбордук Азия өлкөлөрү боюнча бөлүнгөн мобилдүүлүктүн саны

Эразмус+ Жогорку билим берүү жатындагы потенциалды жогорулатуу компоненти

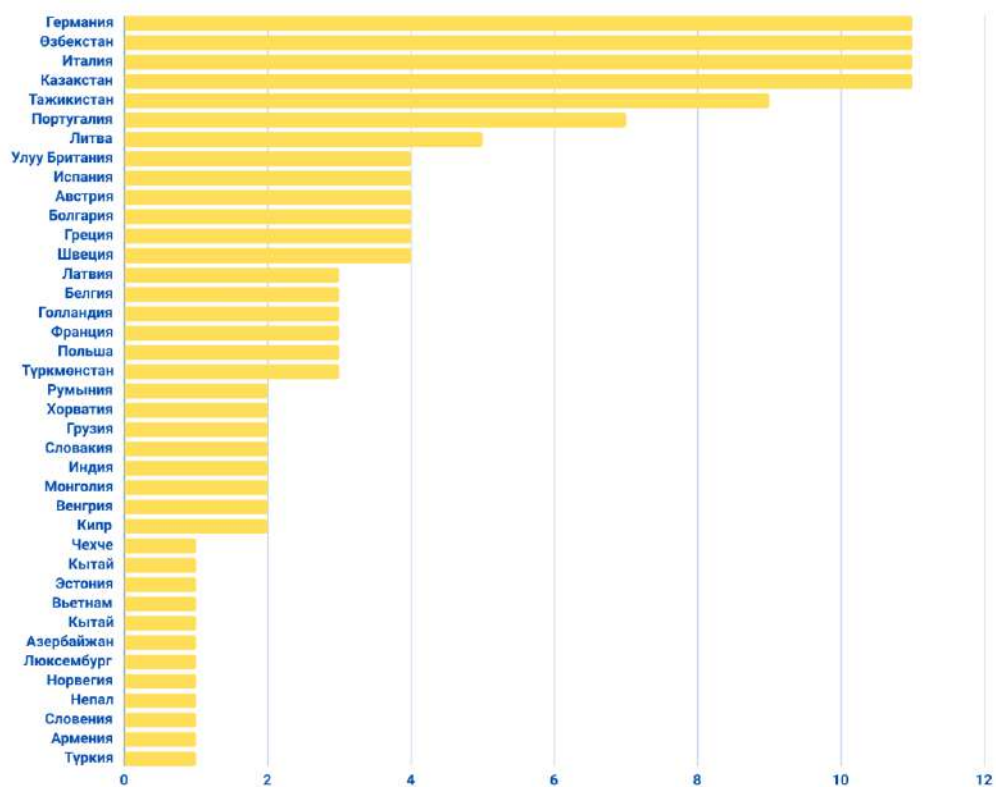
Сүрөт 5 2015-2023-ж.ж. ЖББЖПЖ долбоорлору боюнча натыйжа

Кыргызстандын ЖОЖдорунун Эразмус+ ЖББЖПЖ долбоорлоруна катышуусу 2015-2023ж.ж.

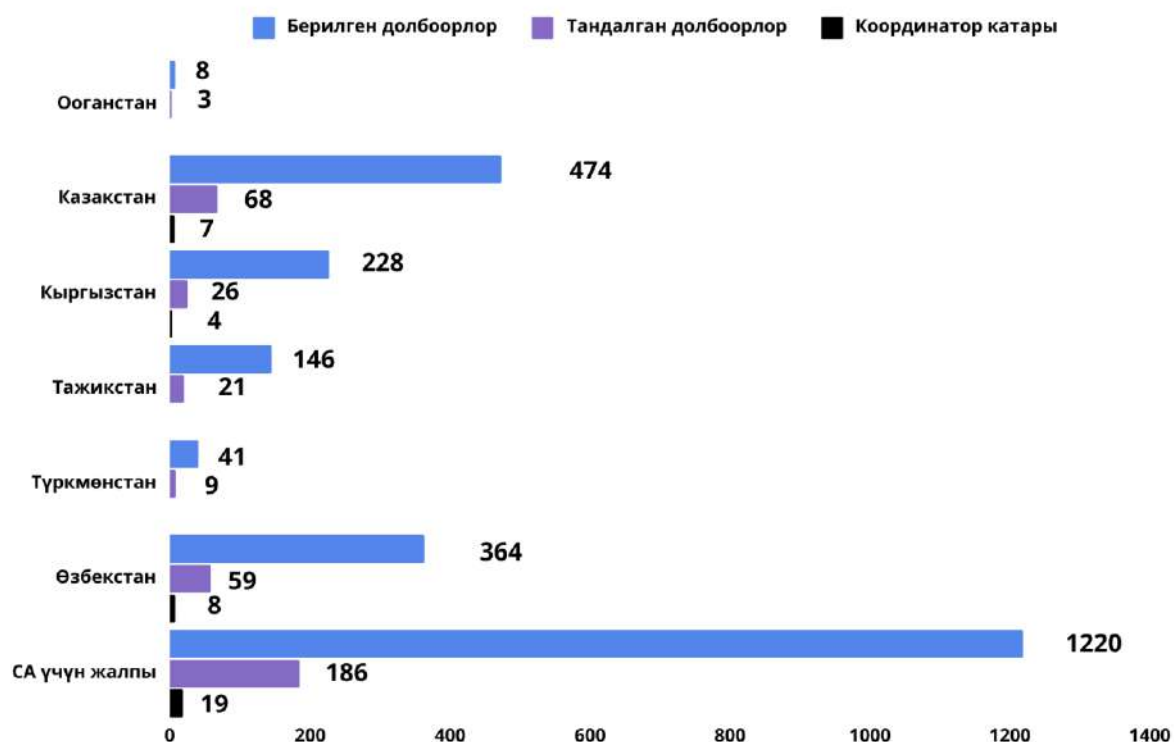
Сүрөт 6 2015-2023-ж.ж. Кыргызстандын ЖОЖдорунун ЖББЖПЖ долбоорлоруна катышуусу

Эразмус+ 2015-2023-ж.ж Жогорку билим берүү жатындагы потенциалды жогорулатуу долбоорлору боюнча Кыргызстандын өнөктөш өлкөлөрү

Сүрөт 7 Эразмус+ Жогорку билим берүү жатындагы потенциалды жогорулатуу долбоорлору боюнча Кыргызстандын өнөктөш өлкөлөрү 2015-2023-ж.ж

Эразмус+ Жогорку билим берүү жатындагы потенциалды жогорулатуу долбоорлоруна Борбор Азия өлкөлөрүнүн катышуусу 2015-2023-ж.

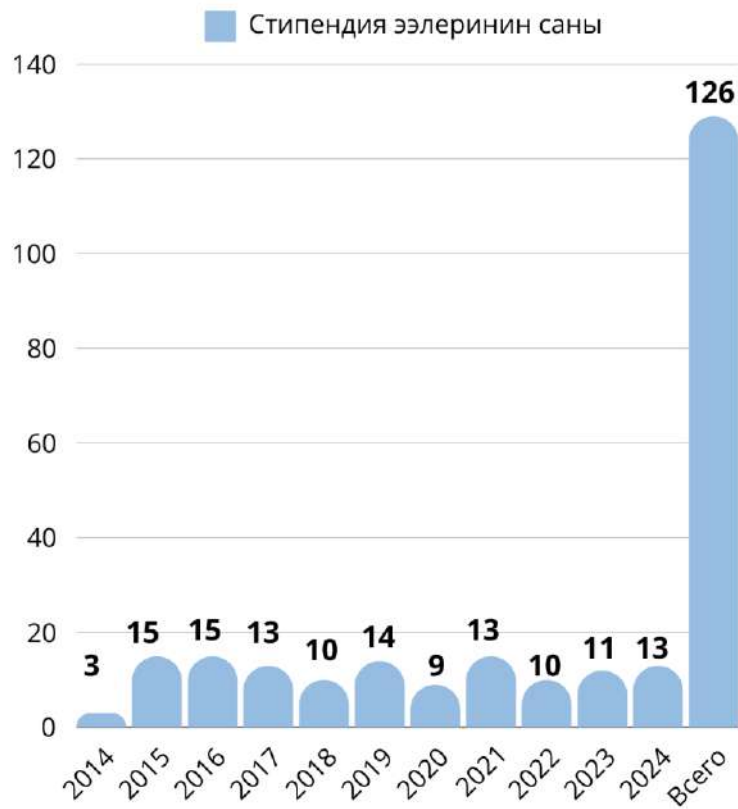

Сүрөт 8 Эразмус+ Жогорку билим берүү жатындагы потенциалды жогорулатуу долбоорлоруна Борбор Азия университеттеринин катышуусу 2015-2023-ж.

Эразмус+ биргелешкен магистр даражалары Кыргызстандан стипендианттардын саны (2014-2023ж.ж.)

Сүрөт 9 Эразмус+ биргелешкен магистр даражалары

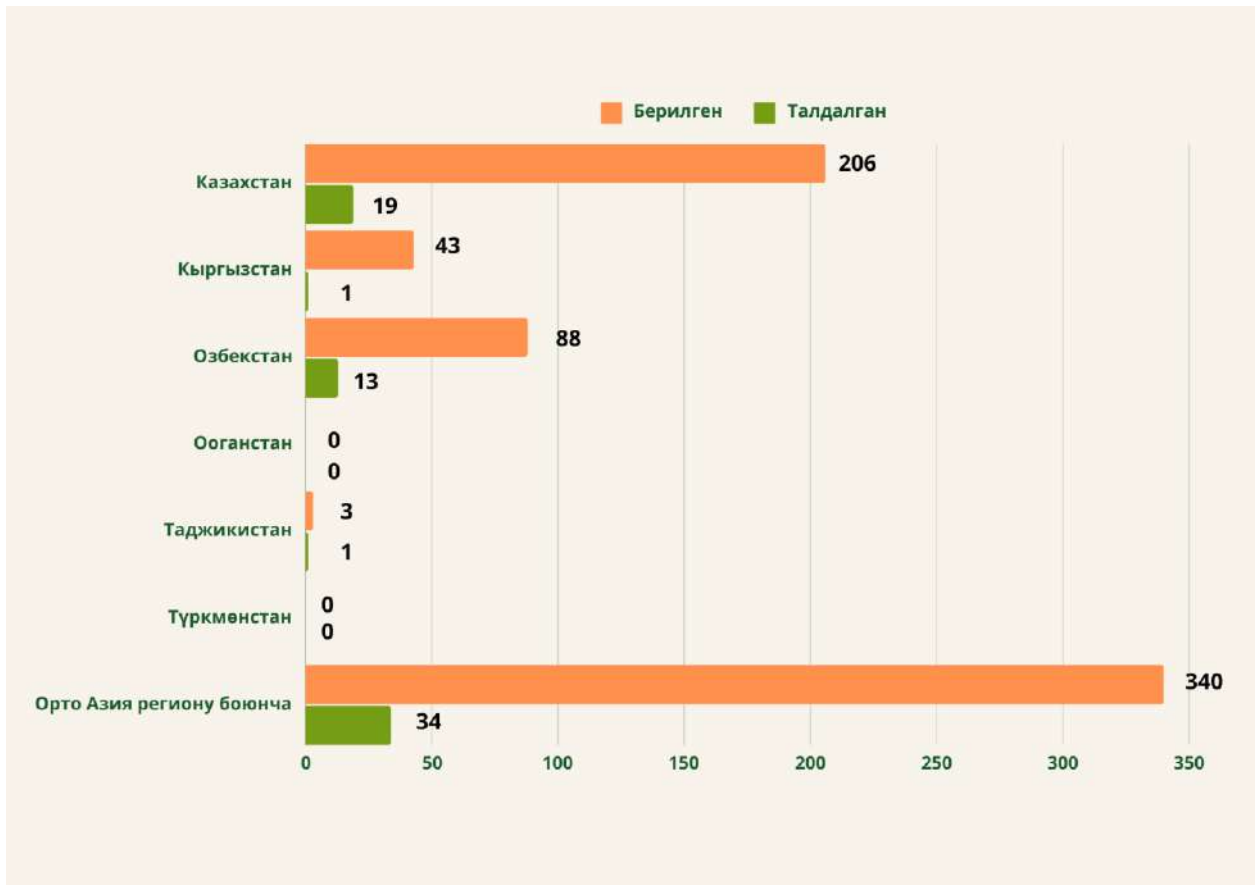
Сүрөт 10 Стипендия ээлеринин саны

Сүрөт 11 Борбордук Азиядагы стипендианттардын пайызы 2023 ж.

Жан Моне

2015-2023-жылдар аралыгында Борбордук Азия өлкөлөрү арасында Жан Моне компоненти боюнча тапшырылган жана тандалып алынган долбоорлордун саны

Сүрөт 12 2015-2023-жылдар аралыгында Борбордук Азия өлкөлөрү арасында Жан Моне компоненти боюнча берилген жана тандалып алынган долбоорлордун саны

10. Мыйзамдар

Кыргыз Республикасынын Эмгек кодекси: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/1505>

“Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/1216?cl=ru-ru>

КРнын "Кыргыз Республикасындагы лицензиялык-уруксат берүү системасы" Мыйзамы: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/205058>

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 4-майындагы №200 “Кыргыз Республикасында 2021-2040-жылдарга билим берүүнү өнүктүрүү программасын бекитүү тууралуу” токтому: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/158226>

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2020-жылдын 18-сентябрындагы № 491 “Улуттук квалификациялык алкактарды бекитүү жөнүндө” токтому: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/98203>

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2019-жылдын 30-сентябрындагы № 505 “Кыргыз Республикасындагы квалификациянын улуттук тутумунун концепциясын бекитүү тууралуу” токтому: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/157130?cl=ru-ru>

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2021-жылдын 15-июлундагы №77 “Тармактык квалификациялык базаны иштеп чыгуунун методикасы” токтому: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/158556>

2015-жылдын 20-ноябрындагы №788 “Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим Министрлиги системасынын орто жана жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын типтүү штаттарын бекитүү жөнүндө” токтому: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/98203>

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 23-августундагы № 496 "Кыргыз Республикасында жогорку кесиптик билим берүүнүн эки баскычтуу түзүмүн түзүү жөнүндө" токтому: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/92802>

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 20-ноябрындагы №788 “Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги системасынын орто жана жогорку кесиптик билим берүү уюмдарынын типтүү штаттарын бекитүү жөнүндө” токтому: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/98203>

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 30-мартындагы №181 “Билим берүү тутумунун мугалимдерине жана айрым категорияларына эмгек акы төлөө шарттары жөнүндө” токтому: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/159046>

КРнын жогорку кесиптик билим берүү уюмунун кызматы жөнүндө жобо: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/55077?cl=ru-ru>

Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларынын бүтүрүүчүлөрүн мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациялоо жөнүндө жобо: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/96042>

Билим берүү жаатындагы ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын алдындагы Улуттук аккредитациялык кеңеш жөнүндө жобо: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/96715>

Билим берүү тармагындагы аккредитациялык агенттиктерди таануунун тартиби: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/98207?cl=ru-ru>

Билим берүү уюмдарын жана программаларын аккредитациялоонун тартиби: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/98208?cl=ru-ru>

Кыргыз Республикасындагы башталгыч, орто жана жогорку кесиптик билим берүүнүн аккредиттелген билим берүү уюмдарына минималдуу талаптар: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/98206>

